

Altres procediments

Procediments especials

Teresa Armenta Deu

PID_00236177

Temps de lectura i comprensió: **4 hores**

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	7
Objectius	8
1. Procediments especials (I)	9
1.1. El procediment per a l'enjudiciament ràpid: línies generals de la reforma de 2002	9
1.2. Naturalesa jurídica	9
1.3. Àmbit objectiu d'aplicació del procediment per a l'enjudiciament ràpid	9
1.4. Mesures i facultats reconegudes a la policia: la imprescindible complementarietat de l'increment de mitjans. La coordinació entre la policia i el jutjat de guàrdia	11
1.5. Desenvolupament del procediment	11
1.5.1. Actuacions de la policia	11
1.5.2. Diligències urgents davant el jutjat de guàrdia	12
1.5.3. Fi de la instrucció. Període intermedi o judici d'acusació. Règim legal de l'exercici de l'acció penal	14
1.5.4. Preparació del judici oral: exercici de l'acusació; règim legal de l'exercici de l'acusació; escrit de defensa i citació per a la vista	15
1.5.5. Judici oral	16
1.5.6. La sentència i la seva impugnació	17
1.5.7. La conformitat en l'enjudiciament ràpid	17
2. Procediments especials (II)	21
2.1. El judici per delictes lleus	21
2.1.1. Àmbit objectiu d'aplicació	21
2.1.2. Especialitats dels delictes lleus i citacions	22
2.1.3. Presència del Ministeri Fiscal	23
2.1.4. La discrecionalitat del MF per sol·licitar el sobreseïment	23
2.1.5. Parts. Les especialitats d'assistència lletrada. Absència de l'imputat	24
2.1.6. Doble via procedimental	24
3. Procediments especials (III)	26
3.1. Procediment per acceptació de decret	26
3.1.1. Moment processal	26
3.1.2. Àmbit objectiu d'aplicació i requisits	26
3.1.3. Objecte del procés	27

3.1.4.	Contingut del decret de proposta d'imposició de pena i remissió al jutjat d'instrucció	27
3.1.5.	Acte d'autorització, notificació a l'encausat i citació de compareixença	28
3.1.6.	Compareixença o incompareixença	28
3.1.7.	Conversió del decret en sentència condemnatòria i execució. Ineficàcia del decret de proposta de pena	29
4.	Procediments especials (IV)	30
4.1.	El procediment davant el tribunal del jurat	30
4.1.1.	Composició i funcions del tribunal del jurat	30
4.1.2.	Estatut jurídic dels jurats i procediment de designació	30
4.1.3.	Competència del tribunal del jurat	31
4.1.4.	Àmbit territorial	32
4.2.	El procediment de menors	37
4.2.1.	Àmbit d'aplicació i característiques generals de l'enjudiciament de menors	37
4.2.2.	Procediment	38
5.	Procediments especials (V)	43
5.1.	Procediment penal contra diputat o senador en Corts	43
5.2.	Procediment contra jutges, magistrats i fiscals	43
5.3.	Procediment per delictes d'injúries i calúmnies contra particulars	43
5.4.	Procediment per delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o qualsevol altre mitjà mecànic de publicació	44
5.5.	El procediment d' <i>habeas corpus</i>	45
5.5.1.	Competència (article 2 LOHC)	46
5.5.2.	Legitimació activa (article 3 LOHC)	46
5.5.3.	Procediment	46
5.6.	Procediments en matèria de delictes comesos per persona integrada o relacionada amb bandes armades o individus terroristes o rebels	47
5.7.	Especialitats processals en els estats d'excepció i setge	47
5.8.	Procediment de decomís autònom	48
5.8.1.	Pressupòsits	48
5.8.2.	Objecte de decomís autònom	49
5.8.3.	Investigació, competència i exclusivitat en l'exercici de l'acció	49
5.8.4.	Procediment	49
6.	La Cort Penal Internacional	53
6.1.	Antecedents i necessitat d'una justícia internacional	53
6.2.	L'Estatut de Roma i la Cort Penal Internacional	54
6.3.	L'accés a la CPI	55
6.4.	Composició de la CPI (part IV, art. 34 a 49 ER)	56

6.5.	Òrgans de la CPI	56
6.6.	Principis i regles d'actuació de dret penal i processal penal	57
6.7.	Procediment davant la CPI	58
6.7.1.	Fase d'investigació	58
6.7.2.	Audiència davant la Sala de Qüestions Preliminars: judici d'acusació	59
6.7.3.	Fase d'enjudiciament	60
Resum		62
Activitats		63
Exercicis d'autoavaluació		63
Solucionari		64
Abreviatures		65
Glossari		66
Bibliografia		67

Introducció

Una vegada s'ha estudiat la dinàmica del procés penal, prestant atenció diferenciada al procés ordinari per delictes greus i al procediment abreujat (sense deixar de banda, quan era necessari, el procés per a l'enjudiciament ràpid per a determinats delictes) es considera adequat un repàs, necessàriament resumit, dels principals processos especials que hi ha en l'ordenament jurídic espanyol.

En aquest mòdul s'analitzen els processos penals especials següents: els anomenats **judicis ràpids**, els **judicis per delictes lleus**; el procediment davant el **Tribunal del Jurat**; el procediment penal contra **diputats i senadors**; el procediment contra **jutges, magistrats i fiscals**; el procediment per **injúries i calúmnies contra particulars**; el procediment per **delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o altres mitjans de publicació**; el procediment d'*habeas corpus*; els procediments en **matèria terrorista i bandes armades i el procés de menors**.

Els procediments especials, com es pot apreciar a partir de la seva simple enumeració, estan concebuts per a l'enjudiciament de determinats delictes, o bé per a l'enjudiciament de determinades persones segons els seus càrrecs (diputats, senadors, jutges i magistrats, etc.), o bé de les seves condicions personals (menors). El criteri ordinari d'atribució de la competència, i especialment el de la determinació del procediment (la gravetat de la pena), cedeix, en aquests casos, a favor d'altres criteris.

Com es veurà al llarg del mòdul, en alguns casos es pot parlar de veritables procediments especials, i en altres casos es tracta només d'adequacions o especialitats processals o procedimentals respecte dels processos ordinaris.

Amb l'estudi d'aquest mòdul es preveu d'analitzar el dret processal penal vigent.

Val la pena insistir, una vegada més en la necessitat, per tal d'assolir una visió panoràmica completa de la matèria, de consultar constantment els textos legislatius i de completar l'estudi amb algun dels manuals a l'ús. Per descomptat, els temes més complexos o, perquè no, apassionants, es poden ampliar a partir de la consulta de la jurisprudència i de la bibliografia especialitzada assenyalada en cadascun dels mòduls.

Objectius

En aquest present mòdul es poden distingir dos grans grups d'objectius:

1. D'una banda, i en relació amb el procediment abreujat, els anomenats *judicis ràpids*, i el judici per delictes lleus,
 - Conèixer l'àmbit d'aplicació d'aquests processos i la seva dinàmica.
 - Familiaritzar-se amb els principals problemes de caràcter processal que es poden suscitar en l'aplicació pràctica de la nova legislació.
 - Comprendre els avantatges i els inconvenients d'una justícia amb vocació "acceleradora".

2. En relació amb la resta de processos especials i especialitats procedimentals enumerats a la introducció, l'objectiu principal és donar a conèixer a l'estudiant la seva existència i els seus aspectes més rellevants o característics. No es pretén, en aquest sentit, que l'estudiant adquireixi un coneixement profund d'aquests temes, però sí que en disposi d'un coneixement elemental.

1. Procediments especials (I)

1.1. El procediment per a l'enjudiciament ràpid: línies generals de la reforma de 2002

L'Exposició de motius de la Llei 38/2002, de 24 d'octubre, de "reforma parcial de la Llei d'enjudiciament criminal sobre procediment per a l'enjudiciament ràpid i immediat de determinats delictes i delictes lleus, i de modificació del procediment abreujat" assenyala que raons d'urgència han obligat a emprendre aquesta reforma parcial amb anterioritat a una altra que havia de comprendre tota la llei processal penal.

Es busca, en definitiva, accelerar la resposta penal salvaguardant les garanties essencials i establint els mecanismes compensatoris necessaris.

1.2. Naturalesa jurídica

L'especialitat del procediment, a més del seu singular i limitat àmbit d'aplicació, també es pot fundar en altres elements:

- Les amplïades i específiques funcions de la policia judicial.
- La configuració especial del judici d'acusació i dels recursos en aquesta fase del procediment.
- El fet que hi ha un cas específic de conformitat únicament per a aquest procediment.

1.3. Àmbit objectiu d'aplicació del procediment per a l'enjudiciament ràpid

La delimitació de l'àmbit objectiu d'aplicació d'aquest procediment, segons s'acaba d'exposar, es fa a partir de criteris heterogenis:

- D'una banda, s'ha d'apreciar una "facilitat instructora", que es pot xifrar d'acord amb tres paràmetres:
 - Que es tracti de delictes flagrants.
 - Que es tracti de delictes que han posat secularment de manifest aquesta facilitat.
 - Que, tractant-se de qualsevol delicte, la repetida facilitat es presenti en el cas concret.

- D'altra banda, s'ha de tractar de delictes "menys greus", és a dir, de delictes castigats amb pena privativa de llibertat que no excedeixi de cinc anys o altres penes qualssevol, tant si són úniques, com conjuntes o alternatives, la durada de les quals no excedeixi de deu anys, o amb pena de multa, sigui quina sigui la seva quantitat.

L'article 795 LECrim estableix que és procedent substanciar aquest procediment especial sempre que el procés s'incoï en virtut d'atestat policial i que la policia judicial hagi detingut una persona i l'hagi posat a la disposició del jutjat de guàrdia o que, fins i tot sense detenir-la, l'hagi citat per a comparèixer davant el jutjat de guàrdia per tenir la qualitat de denunciat en l'atestat policial, si, a més, concorre alguna de les circumstàncies següents:

- 1) Que es tracti d'un delicte flagrant, d'acord amb la definició que inclou el propi precepte.

Definició de delicte flagrant

Delicte que s'estigués cometent o s'acabés de cometre quan el delinqüent sigui sorprès; estenent-se aquesta circumstància, no solament al moment d'estar cometent l'acció delictiva sinó al detingut o perseguit immediatament després, si la persecució durés o no se suspengués mentre el delinqüent no es posi fora de l'abast; i delinqüent sorprès immediatament després amb efectes, instruments o vestigis que permetin de presumir la seva participació.

- 2) Que es tracti d'algun dels delictes següents: furts, robatoris, furt i robatori d'ús de vehicles, delictes contra la seguretat del trànsit, delictes de danys referits a l'article 263 del Codi penal, delictes contra la salut pública previstos en l'article 368, incís segon, del Codi penal, delictes flagrants relatius a la propietat intel·lectual i industrial previstos en els articles 270, 273, 274 i 275 del Codi penal¹. A aquests s'hi afegeixen les lesions, coaccions, amenaces o violència física o psíquica habitual, comesos contra les persones a les quals es refereix en l'article 173.2 CP.

⁽¹⁾Article 795.1.2n. LECrim.

- 3) Fets punibles la instrucció dels quals sigui presumiblement senzilla.

- 4) En aquest grup, sempre limitat a delictes perseguits amb penes privatives de llibertat de fins a cinc anys o d'una altra naturalesa fins a deu, o de multa, cal incorporar un **supòsit addicional d'aplicació** d'aquest enjudiciament ràpid: l'introduït per l'article 779.1.5a. LECrim. En el marc d'un procediment abreujat, si l'imputat, en la primera compareixença judicial o en qualsevol moment de la instrucció, assistit del seu advocat, reconeix els fets i aquests són constitutius de delicte castigat amb pena no superior als cinc anys de presó o deu si és d'una altra naturalesa, o multa, el procediment abreujat es transformarà en procediment per a l'enjudiciament ràpid mitjançant l'obertura de les "diligències urgents" corresponents.

La delimitació de l'àmbit objectiu d'aplicació d'aquest procediment per a l'enjudiciament ràpid exclou expressament dos supòsits que si s'haguessin de tramitar resultaria incompatible amb l'objectiu d'immediatesa que es persegueix:

- 1) Els delictes connexos amb un altre o altres delictes no compresos en l'apartat anterior².
- 2) Aquells procediments en què s'acordi el secret de les actuacions³.

⁽²⁾Article 795.2 LECrim.

⁽³⁾Article 795.3 LECrim.

1.4. Mesures i facultats reconegudes a la policia: la imprescindible complementarietat de l'increment de mitjans. La coordinació entre la policia i el jutjat de guàrdia

La participació –protagonisme gairebé – de la policia judicial es valora des d'un inici com quelcom consubstancial a l'efectivitat del procediment, encara que, en rigor, les actuacions portades a terme de manera prèvia per la policia encara no formen part del procés penal. La rellevància de les actuacions prèvies de la policia ha conduït que s'afegeixin a les previsions generals dels articles 770 i 771 LECrim sobre actuació de la policia judicial (en seu de procediment abreujat) una sèrie de **comeses específiques de la policia judicial en l'enjudiciament ràpid**⁴, i que es detallen tot fent l'anàlisi del procediment.

⁽⁴⁾Article 796 LECrim.

Molt més rellevant que especular sobre la naturalesa d'aquestes "actuacions de la policia judicial" és l'efectivitat de les mesures, sense les quals el procés es convertirà irremeiablement en un procés abreujat⁵. Aquesta eficàcia depèn d'una bona **coordinació entre la policia judicial i el jutjat de guàrdia**.

⁽⁵⁾Article 798.2.2a. LECrim.

Lectura recomanada

Sobre la coordinació entre la policia judicial i els jutjats de guàrdia, vegeu l'Acord reglamentari 2/2002, de 26 de febrer, del Ple del GGPJ, pel qual es modifica el Reglament 5/1995, de 7 de juny, de les actuacions judicials, en tot allò relatiu als serveis de guàrdia.

1.5. Desenvolupament del procediment

El pes de la novetat del procediment recau sobre:

- a) La fase preprocessal, que correspon a les actuacions de la policia judicial.
- b) Les dues primeres fases processals que es desenvolupen davant el jutge de guàrdia: les "diligències urgents" i la preparació del judici oral –fase intermèdia o judici d'acusació. En el judici oral, i també en l'apel·lació eventual, les singularitats són menors i se centren essencialment en l'escurçament d'alguns terminis.

1.5.1. Actuacions de la policia

Les especialitats se centren justament en què es disposa el necessari per a arribar als objectius ja mencionats. Així, la Policia Judicial haurà de portar a terme el següent:

- Requerir la presència del forense de guàrdia, quan a més de prestar auxilis a l'ofès, es necessiti un informe pericial.
- Informar l'imputat del seu dret a comparèixer assistit d'advocat i, si la persona manifesta expressament la seva negativa, recaptar del Col·legi d'advocats la designació d'un lletrat d'ofici.
- Citar per a comparèixer davant el jutjat de guàrdia, el denunciat, els testimonis i els asseguradors de l'article 117 CP, si consta la seva identitat. En aquests casos la policia ha d'advertir sobre les conseqüències de no comparèixer en el jutjat de guàrdia, que consisteix en la imposició d'una multa de 200 a 5.000 euros, si es tracta de la primera crida; i de ser perseguit pel delictes d'obstrucció a la justícia, si és la segona crida.
- Remetre a l'Institut de Toxicologia o al Laboratori Territorial de Drogues les substàncies confiscades per a la seva remissió al jutjat de guàrdia abans del dia que s'ha citat a les persones anteriorment esmentades. Si no és possible la remissió en aquesta data, es faculta la policia per a dur a terme l'anàlisi, sense perjudici del control judicial (s'entén posterior) i –tot i que la norma no ho assenyali expressament– sempre que el tipus d'anàlisi així ho permeti.
- Instar al personal sanitari que practiqui l'anàlisi en el cas de la prova d'alcoholèmia perquè envii el resultat al jutjat de guàrdia abans de la data de la citació⁶.
- Sol·licitar la presència de perit davant el jutjat de guàrdia, i emetre –fins i tot oralment– l'informe sobre aquell objecte que no pugui ser remès i del qual es necessiti taxació.

⁽⁶⁾Article 796.1.7è. LECrim.

Entre les especialitats d'aquesta fase preprocessal cal assenyalar l'excepció de compareixença i citació de les forces i cossos de seguretat que van intervenir en l'atestat davant del jutge de guàrdia, llevat que s'estimi imprescindible i es motivi en la resolució corresponent⁷.

⁽⁷⁾Articles 796.1.4t. i 797.1.8è. LECrim.

1.5.2. Diligències urgents davant el jutjat de guàrdia

En sentit propi, el procés comença quan el Jutge de guàrdia, rebut l'atestat policial, dicta interlocutòria manant la incoació de "diligències urgents": se substanciarà aleshores una instrucció molt breu davant el propi jutge de guàrdia, la finalitat del qual és decidir amb la rapidesa més gran possible –a causa de la senzillesa de l'assumpte– si es donen les condicions o no per a una prompta celebració del judici oral.

Amb vista a aconseguir que la instrucció pugui concloure davant el jutjat de guàrdia i se celebri també la fase intermèdia o judici d'acusació, és essencial, abans de res, l'èxit de les activitats dutes a terme o encarregades (en molts casos) per la policia judicial. Es necessita, a més, que l'òrgan jurisdiccional, amb la participació activa del ministeri fiscal i de les parts acusadores restants, si n'hi hagués, entenguin, primer, que la instrucció es pot donar efectivament per acabada i, segon, que es pot sol·licitar l'obertura del judici oral i exercitar l'acció penal. Aquest és el conjunt d'actuacions que es comprenen en els articles 797 ("diligències urgents davant el jutjat de guàrdia") i 800 ("De la preparació del judici oral").

A aquests efectes, el conjunt d'aquestes diligències s'encaminen a completar, abans de res, aquelles que va fer o va encomanar la policia en virtut de l'article 796 LECrim (recaptar antecedents penals; informes pericials; examen del metge forense i taxació de béns).

Així mateix, serà contingut d'aquesta fase inicial prendre declaració al detingut o al denunciat que ha comparegut citat per la policia, als testimonis igualment citats; a reiterar l'oferiment d'accions i desenvolupar determinades diligències com el reconeixement en roda, a citar a qui consideri necessari, i també ordenar la pràctica de qualsevol diligència que es pugui portar a terme en el termini de la guàrdia⁸.

⁽⁸⁾Article 797.1.9a. LECrim.

Per garantir l'exercici del dret de defensa, a més a més de l'habilitació legal de l'advocat designat per la defensa per a totes les actuacions que es facin al jutjat de guàrdia, el jutge, una vegada incoades les diligències urgents, ha de disposar que se li traslladi una de còpia de l'atestat i de totes les actuacions s'hagin fet al jutjat de guàrdia⁹.

⁽⁹⁾797.3.II LECrim.

Finalment, potser amb rellevància singular en aquest procediment, es preveu la celebració de prova anticipada, en la pròpia guàrdia, si naturalment concorren els requisits necessaris a aquest efecte¹⁰.

⁽¹⁰⁾Article 797.2 LECrim.

En el supòsit que la competència correspongui al jutjat de violència sobre la dona, les diligències assenyalades anteriorment hauran de ser practicades durant les hores d'audiència. La policia judicial haurà de realitzar les citacions a què es refereix l'article 796, davant del jutjat de violència sobre la dona, el dia hàbil més pròxim, entre aquells que es fixin reglamentàriament. No obstant això, el detingut, si n'hi hagués, haurà de ser posat a disposició del jutjat d'instrucció de guàrdia, als únics efectes de regularitzar-ne la situació personal, quan no sigui possible la presentació davant del jutjat de violència sobre la dona que resulti competent. Per a la realització de les citacions esmentades, la Policia Judicial fixarà el dia i l'hora de la compareixença coordinadament amb el jutjat de violència sobre la dona¹¹.

⁽¹¹⁾Article 797 bis LECrim.

1.5.3. Fi de la instrucció. Període intermedi o judici d'acusació. Règim legal de l'exercici de l'acció penal

La fi de la instrucció suposa una resolució del jutge de guàrdia en aquest sentit. A aquest efecte, el jutge escoltarà les parts que han comparegut i al ministeri fiscal sobre la resolució que ha de dictar i sobre l'adopció de mesures cautelars que aquests instin¹². Seguidament dictarà una resolució de les tres possibles:

(12) Article 798.1 LECrim.

a) Resolució oral, considerant que ja n'hi ha prou amb les diligències practicades i ordenant la continuació del procediment pels tràmits de l'enjudiciament ràpid¹³.

(13) Article 798.2.1r. LECrim.

b) Interlocutòria (per tant, no oral) que remet les actuacions als tribunals de menors, a la jurisdicció militar o ordenant la incoació de judici per delictes lleus, si es donen els supòsits de l'article 779.1 LECrim; o sobreseïment, lliure o provisional de la causa, d'acord amb què el fet es consideri no constitutiu de delicte o bé que es consideri que no hi ha autor conegut.

c) Resolució que ordena la substanciació del procés per les vies del procediment abreujat, si considera les diligències practicades insuficients per a donar per conclosa la instrucció. En aquest cas, la Llei li exigeix explicació del perquè de la falta de suficiència de les diligències¹⁴.

(14) Article 798.2.2n. LECrim.

La interlocutòria que remet al judici per delictes lleus, al procediment de menors o s'inhibeix a favor de la jurisdicció militar es pronunciarà sobre l'adopció de mesures cautelars enfront de l'imputat i el responsable civil, si escau. Aquesta resolució sí que és susceptible dels recursos de reforma i apel·lació¹⁵.

(15) Article 798.2.1r. LECrim.

Si el jutge dicta resolució oral de continuació del procediment pel tràmit d'enjudiciament ràpid caldrà que, en el mateix acte, els acusadors es pronuncin sobre la ratificació o modificació de les mesures cautelars¹⁶.

(16) Article 800.1 LECrim.

Finalment, si procedís, s'ordenarà la devolució d'objectes intervinguts que van ser presentats amb l'atestat policial en el jutjat¹⁷.

(17) Article 798.4 LECrim.

Continuació del procediment pels tràmits de l'enjudiciament ràpid. Judici d'acusació: sobreseïment o obertura del judici oral

Si s'ha estimat procedent l'enjudiciament ràpid, el jutge de guàrdia escoltarà "en el mateix acte" el ministeri fiscal i les parts que han comparegut perquè es pronuncin sobre el sobreseïment o l'obertura del judici oral, i també sobre les mesures cautelars.

Sobreseïment

Cal diferenciar, segons si el ministeri fiscal sigui o no l'únic acusador.

a) Si se sol·licita el sobreseïment pel ministeri fiscal i no ha comparegut l'acusador particular, es podrà efectuar l'oferiment d'accions als perjudicats i comunicar la petició al superior jeràrquic del ministeri fiscal, i si ningú acudeix a exercitar l'acció, se sobreseurà el procés, tret que es tracti d'algun dels supòsits de l'article 20.1r., 2n., 3r., 5è. i 6è. CP, en què cal retornar les actuacions per a qualificar, i es continua el judici per a imposar les mesures de seguretat i pronunciar-se sobre l'acció civil. Si se sobreseu, s'haurà de deixar sense efecte les mesures cautelars adoptades.

b) Si es tracta d'una sol·licitud conjunta del ministeri fiscal i de l'acusador particular, el jutge acordarà el sobreseïment, tret que concorrin els supòsits de l'article 20.1r., 2n., 3r., 5è. i 6è. CP, que el conduiran a actuar com s'acaba d'assenyalar en el paràgraf anterior.

Sol·licitud d'obertura del judici oral

Si se sol·licita l'obertura del judici oral, el jutge ho haurà d'acordar amb l'única excepció d'entendre que el fet no és constitutiu de delictes o que no hi ha indicis racionals de criminalitat contra l'acusat¹⁸.

⁽¹⁸⁾Article 800.1 en relació amb el 783.1.1 LECrim.

Contra la interlocutòria d'obertura del judici oral, com ocorre en el procediment abreujat, es prohibeix expressament el recurs¹⁹.

⁽¹⁹⁾Article 800.1 *in fine* LECrim.

1.5.4. Preparació del judici oral: exercici de l'acusació; règim legal de l'exercici de l'acusació; escrit de defensa i citació per a la vista

Obert el judici oral, el règim legal de l'article 800.2 LECrim obliga a distingir entre l'existència o no d'acusació particular.

a) Si no hi ha acusació particular, és a dir, si només va exercitar l'acció penal el ministeri fiscal, aquest haurà de presentar el seu escrit d'acusació immediatament, o bé la formularà oralment.

b) Si s'hagués constituït acusador particular que hagi sol·licitat l'obertura del judici oral, s'emplaçarà a aquest i al ministeri fiscal perquè presentin els escrits d'acusació en un termini improrrogable de dos dies.

Règim legal de l'exercici de l'acusació: la falta de presentació de l'escrit d'acusació i les seves conseqüències

El règim que s'atorga a la falta de presentació de l'escrit d'acusació del ministeri fiscal en aquest enjudiciament ràpid és diferent al del procediment abreujat.

En el si del procediment d'enjudiciament ràpid, l'article 800.5 LECrim preveu determinades conseqüències davant la manca de presentació del citat escrit d'acusació del ministeri fiscal.

Si l'acusació no ha comparegut en la causa, el ministeri fiscal haurà de presentar l'escrit a l'acte, una vegada decretada l'obertura del judici oral, o bé haurà de formular aleshores oralment l'acusació. Si no ho fes així, el jutge podrà oferir accions als ofesos i perjudicats coneguts (amb caràcter facultatiu) i, en tot cas, requerirà immediatament al superior jeràrquic del fiscal perquè, en el termini de dos dies, presenti l'escrit que procedeixi. Si no ho fes, s'entendrà que el ministeri fiscal no demana l'obertura del judici oral i que considera procedent el sobreseïment lliure.

Si l'acusació hagués comparegut, s'actuarà de la mateixa manera si el ministeri fiscal no presenta el seu escrit dins el termini inicial de dos dies que, en aquests casos, té atribuït a aquest fi.

Escrit de defensa i citació per a la vista

Presentat l'escrit d'acusació, el jutge de guàrdia cita a les parts per a celebrar el judici oral, emplaçant l'acusat i el responsable civil, si escau, perquè presentin escrit de defensa.

L'acusat, a la vista de l'escrit d'acusació pot presentar l'escrit de defensa immediatament o formular-lo oralment. Si no fos així, se li concedirà un termini perquè ho presenti: aquest termini es fixarà pel jutge de guàrdia "amb un màxim de cinc dies", "atenent les circumstàncies" i sense que, en principi, es prevegi la possibilitat de pròrroga.

1.5.5. Judici oral

Rebut l'escrit de defensa o preclòs el termini per a la seva presentació, l'article 800.6 i 7 i l'article 802 LECrim remetent al règim legal del procediment abreuja per a celebrar el judici oral²⁰ amb alguna especialitat molt concreta: així, en els supòsits que per motiu justificat no es pogués portar a terme el judici oral en el dia que s'hagués assenyalat o no es pogués concloure en un sol acte, el jutge assenyalat el dia més immediat possible per a celebrar-lo o continuar-lo, i s'haurà de celebrar en tot cas en els quinze dies següents, tenint en compte les necessitats de l'agenda programada d'assenyalaments i les altres circumstàncies contingudes en l'article 182.4 de la Llei d'enjudiciament civil i l'article 785 de la LECrim, posant-ho en coneixement dels interessats²¹.

⁽²⁰⁾Article 786 a 788 LECrim.

⁽²¹⁾Article 802.2 LECrim.

En el restant s'aplicaran les regles generals de l'abreuja, és a dir:

a) La necessitat d'assistència de l'acusat i el seu lletrat, tret que la pena sol·licitada no excedeixi de dos anys, si és de presó, o de sis, si és d'una altra naturalesa.

b) La celebració d'un torn d'intervencions per a depurar el procediment de possibles obstacles processals o posar de manifest la vulneració d'un dret fonamental²².

(22) Article 786.2 LECrim.

c) El desenvolupament de la prova d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.1 LECrim, sense que se suspengui el procés en els casos assenyalats en aquest precepte²³.

(23) Article 788.1.VI LECrim.

d) El plantejament de dubtes sobre determinats aspectes dels quals es vulgui desvincular el jutge, d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.3 LECrim.

1.5.6. La sentència i la seva impugnació

La **sentència** es dictarà en els tres dies següents a la terminació de la vista, i serà d'aplicació el que hi ha disposat en l'article 789 LECrim per al procediment abreujat. És a dir, quant als límits que marquen la congruència, no podrà imposar pena més greu de la sol·licitada per les acusacions ni condemnar per delictes diferents quan aquest comporti una diversitat de bé jurídic protegit o mutació substancial del fet jutjat; tret que alguna acusació assumís el plantejament exposat pel jutge d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.3.II LECrim.

Pel que fa a la **impugnació**, i a semblança del procediment abreujat, contra la sentència recaiguda en aquest enjudiciament ràpid es pot interposar recurs d'apel·lació. S'afegeix, no obstant això, alguna especialitat: l'article 803 LECrim redueix els terminis i assenyalava la tramitació preferent del recurs d'apel·lació en aquest procediment.

1.5.7. La conformitat en l'enjudiciament ràpid

Aquesta forma d'aplicació del principi d'oportunitat constitueix, sens dubte, l'instrument més potentat a l'hora d'accelerar la resolució del procés penal.

Com ja s'ha ressaltat abans, si la reforma de 1988 va representar la incorporació del principi de consens al nostre ordenament processal penal, la de 2002 converteix la conformitat en la mesura per mitjà de la qual es podrà acabar el judici en el mateix jutjat de guàrdia.

La conformitat en la guàrdia

L'article 801 de la LECrim introdueix la possibilitat d'acabar el procés penal en la mateixa guàrdia, per mitja d'una conformitat, que a més s'incentiva amb una reducció de la pena en un terç.

Aquesta autèntica especialitat de la conformitat opera tan sols en l'àmbit de la criminalitat menor, és a dir, delictes castigats amb pena de fins a tres anys de presó o fins a deu anys si es tracta de pena d'una altra naturalesa. A més, se supedita a la concurrència d'una sèrie de pressupòsits i sotmet la seva efectivitat al compliment d'una sèrie de condicions, en alguns casos.

1) Pressupòsits i requisits

Per a aquesta conformitat en la guàrdia no ha d'haver-se constituït acusació particular i el ministeri fiscal ha d'haver sol·licitat l'obertura del judici oral, així com haver presentat en l'acte escrit d'acusació²⁴.

⁽²⁴⁾Article 801 LECrim.

A partir d'aquí, els **pressupòsits**, que s'assenyalen a partir de l'article 801.1.2n. i 3r. i 801.2, tots de la LECrim, són:

- Que els fets objecte d'acusació hagin estat qualificats com a delictes castigats amb pena de fins a tres anys de presó o amb una altra pena de diferent naturalesa, la durada de la qual no excedeixi de deu anys.
- Que tractant-se de pena privativa de llibertat, la pena sol·licitada o la suma de les penes sol·licitades, no superi, reduïda en un terç, els dos anys de presó, encara que la pena imposada resultant sigui inferior al límit mínim previst en el Codi penal²⁵.

⁽²⁵⁾Article 801.2 LECrim.

I juntament amb d'aquests, les **condicions**, en els casos específics que s'assenyalen, figuren en l'article 801.3 de la LECrim:

- a) Que en cas de falta de reserva de l'acció civil, l'acusat es compromet a satisfer les responsabilitats civils que s'hagin originat en el termini prudencial que el jutjat de guàrdia assenyali; i,
- b) La presentació de la certificació, o el compromís de l'acusat d'obtenir l'acreditació corresponent, del centre o servei públic o privat degudament acreditat o homologat, quan l'acusat es trobi deshabituat o sotmès a tractament.

2) Moment i escrit de conformitat

La presència o no d'acusador, a més del ministeri fiscal, determina que la conformitat tingui lloc, o bé amb l'escrit de defensa²⁶, o bé amb l'escrit d'acusació²⁷ que presenti el ministeri fiscal (si és l'únic acusador).

⁽²⁶⁾Article 801.5 LECrim.

⁽²⁷⁾Article 801.1.1r. LECrim.

3) Control de la conformitat pel jutge de guàrdia

Els aspectes que ha de controlar el jutge, a partir de la descripció dels fets acceptada per les parts, són:

- que la qualificació acceptada sigui correcta;
- que la pena sol·licitada sigui procedent; i
- que la conformitat hagi estat prestada lliurement i amb coneixement de les seves conseqüències.

Cal recordar que el control és merament jurídic i no afecta cap valoració fàctica. Per això, d'acord amb la doctrina constitucional, no es pot retreure pèrdua d'imparcialitat en el jutge de guàrdia que coneix inicialment del procés i resol acollint la conformitat.

D'altra banda, si el jutge considerés incorrecta la qualificació a què es refereix la conformitat de l'acusat o entengués que la pena sol·licitada no escau legalment, requerirà la part que va presentar l'escrit d'acusació més greu perquè manifesti si s'hi ratifica o no. Només quan es modifiqui l'escrit en la direcció correcta, el jutge dictarà sentència de conformitat. Altrament haurà d'indicar la celebració del judici oral²⁸.

⁽²⁸⁾Article 787.3 LECrim.

També assenyalarà la celebració del judici oral, si té dubtes sobre la llibertat de l'acusat a l'hora de prestar la conformitat o el coneixement de les conseqüències d'aquell (art. 787.4.II LECrim).

I en consideració a idèntica aplicació subsidiària del règim general, l'acord de conformitat serà susceptible de recurs tan sols quan no s'hagin respectat els requisits o termes de la conformitat (art. 787.7 LECrim).

4) Resolució que acull la conformitat: efectes de l'acord de conformitat

Si es presenten els pressupòsits i requisits, el jutge de guàrdia ha de dictar oralment sentència de conformitat que s'ha de documentar d'acord amb el que preveu a l'art. 789.2 LECrim, i ha d'imposar la pena sol·licitada reduïda en un terç. Si el fiscal i les parts personades expressen la seva decisió de no recórrer, el jutge, en el mateix acte, ha de declarar oralment la fermesa de la sentència²⁹.

⁽²⁹⁾Art. 801.2 LECrim.

5) Decisió sobre la suspensió o substitució de les penes privatives de llibertat

En tots els casos de pena privativa de llibertat, sempre que es presentin les circumstàncies estudiades en l'epígraf anterior, el jutge s'haurà de pronunciar sobre la suspensió o substitució, d'acord amb el disposat a l'article 81.3 del Codi penal.

Per a apreciar la procedència d'aquestes mesures es té en compte la pena rebaixada com a conseqüència de la conformitat.

El pronunciament sobre la suspensió o substitució, encara que formi part necessària de la sentència en casos de pena privativa de llibertat, no significa que s'hagin d'atorgar els esmentats beneficis. Per a això és necessari que hi concorrin els pressupòsits dels articles 80 i següents CP.

Abans d'acordar la suspensió o la substitució de la pena, el jutge de guàrdia ha d'escoltar les parts i comprovar la concurrència dels requisits exigits en els esmentats articles del Codi penal.

2. Procediments especials (II)

2.1. El judici per delictes lleus

La supressió de les faltes és una qüestió debatuda des de fa molts anys. D'una banda, per entendre que la millor manera d'alleugerir la càrrega excessiva dels tribunals, sense vulnerar el principi de legalitat, és precisament excloure del Codi penal aquelles conductes la reprotoxabilitat de les quals és menor o pot ser atesa per la via de les sancions administratives o per la via civil. D'altra banda, perquè la petita criminalitat (delictes lleus) admeten millor determinades moderacions de l'obligació de perseguir qualsevol delicte, en atenció a raons «d'oportunitat». Un criteri i l'altre es barregen en la reforma incorporada per la LO 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre del Codi penal.

La supressió formal del llibre dedicat antigament a les faltes no ha suposat la desaparició de totes les infraccions penals lleus que s'hi descrivien, només que ara, convertides en delictes lleus, es troben disperses integrant delictes lleus amb pena lleu en tota la seva extensió o subtipus atenuats de delictes menys greus.

2.1.1. Àmbit objectiu d'aplicació

La condició de delicte lleu s'atribueix quan la pena prevista, per la seva extensió, es pugui considerar com a lleu i com a menys greu.

El que acredita la lleugeresa de la infracció és el llindar de la quantia o durada de la pena que té assignada, no el seu sostre, de manera que si el límit mínim se situa en la quantia o durada de l'article 34.4 CP, el delicte és lleu tot i que el límit màxim es prolongui fins al tram reservat a l'article 33.3 CP en la seva modalitat més greu.

Per distingir els *delictes lleus* dels *menys greus* cal acudir a l'article 13.3 i 4 CP.

El tram penal lleu abasta (inclusivament) un any en les penes de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors i del dret de tinença i port d'armes (art. 33.4 a i b CP), tres mesos a la multa (art. 33.4 g CP) i la localització permanent³⁰ itrentadies en la pena de treball en benefici de la comunitat³¹.

⁽³⁰⁾Art. 33.4 h) CP.

⁽³¹⁾Art. 33.4 i C.

Per diferenciar entre *delicte menys greu i greu* es delimita en sentit invers, en funció del sostre o límit màxim de la quantia o temps de la pena assignada³².

(32) Art. 13.4 CP.

D'acord amb la interpretació de la fiscalia, queden fora dels delictes lleus, i per tant, del seu procediment:

1) la interceptació de transmissions no públiques de dades informàtiques³³;

(33) Art. 197 bis, 2 CP.

2) la conseqüència no és baladí tenint present la incorporació a aquest àmbit delictual d'un grau ampli de discrecionalitat en l'exercici de l'acció penal.

2.1.2. Especialitats dels delictes lleus i citacions

Es redueix el termini de prescripció d'aquestes conductes a un any equiparant-lo al de les injúries i calúmnies, així com que l'existència d'antecedents penals per la comissió de delictes lleus, que no permetrà apreciar l'agreujant de reincidència, ni tampoc a l'efecte de valorar si és procedent la suspensió de la pena (art. 80.2 regla 1.ª CP).

Les *citacions* ocupen un lloc rellevant en el procediment, tenint en compte els efectes jurídics que comporten, com el que pugui celebrar-se el judici, o fer-ho fins i tot en absència del denunciat.

En fer la citació s'advertirà:

a) de les conseqüències de no comparèixer;

b) que es podrà celebrar el judici al jutjat de guàrdia tot i que no compareguin; i

c) al denunciat i ofès, que poden ser assistits per un advocat si ho desitgen i que han d'acudir al judici amb els mitjans de prova de què intentin valer-se, així com dels drets que preveuen els articles 109, 110 i 967 LECrim. A la citació de l'investigat s'acompanyarà còpia de la querella o de la denúncia que hagi presentat³⁴.

(34) Art. 967.1 LECrim.

En el cas de la citació efectuada per la policia judicial, s'ha de sol·licitar, a més, que designin adreça electrònica i un número de telèfon per a notificacions o, si no, aquestes es faran al domicili que s'indiqui³⁵. La raó és que, en els casos b) i c) cal per a la celebració del judici, estenent-se aquest requeriment al MF en aquells casos en què hi intervingui, haver sol·licitat les dades de comunicació esmentats (adreça de correu electrònic, telèfon o domicili)³⁶.

(35) Art. 962.1 LECrim.

(36) Art. 966 LECrim.

El requeriment a la citació que s'efectui al denunciat, a l'ofès o al perjudicat i al denunciat informant-los que poden ser assistits per advocat si ho desitgen, i que han d'acudir al judici amb els mitjans de què intentin valer-se, reforça el dret de defensa, igual que l'especialitat assenyalada pel que fa als delictes lleus

(37) Art. 967.1 LECrim.

que portin aparellada multa, el límit màxim de la qual sigui almenys de sis mesos. Extrem reiterat en prescriure que, tractant-se de la citació de l'imputat, s'acompanyarà còpia de la querella o de la denúncia presentada³⁷.

Si es tracta de judicis per delictes lleus de violència contra la dona, la policia judicial ha de fer les citacions davant el jutjat de violència sobre la dona en el dia hàbil més pròxim³⁸.

⁽³⁸⁾Art. 962.5 LECrim.

2.1.3. Presència del Ministeri Fiscal

Si bé, com a principi, el fiscal assistirà als judicis de faltes, l'article 969.2 LECrim reproduïx la possibilitat que el MF no assisteixi quan es tracti de faltes perseguibles prèvia denúncia de l'ofès.

A més, el fiscal general de l'Estat donarà instruccions sobre els supòsits en què l'interès públic en permeti l'absència i l'emissió dels informes a què es refereixen els articles 963.1 i 964.2 LECrim, quan la persecució del delicte lleu exigeixi la denúncia de l'ofès o perjudicat. En aquests casos, i per l'eventualitat que no hi hagi una altra acusació, es reproduïx el text de l'anterior article 969.2 LECrim assenyalant que la declaració del denunciant en el judici afirmant els fets denunciats tindrà valor d'acusació encara que no els qualifiqui ni assenyali la pena.

2.1.4. La discrecionalitat del MF per sol·licitar el sobreseïment

Com a part d'una tendència d'obrir el camp d'aplicació de la discrecionalitat en l'exercici de l'acció, és a dir, en el no compliment del deure d'exercitar l'acció sempre que hi hagi indicis de criminalitat, a l'àmbit de la coneguda com a «criminalitat de bagatel·la», es regula per primera vegada que el MF pugui optar entre exercitar o no l'acció penal (exercici de facultat discrecional), tot i que sotmetent-la a la concurrència d'almenys dos pressupostos:

- a) el delicte lleu denunciat resulti de molt escassa gravetat a la vista de la naturalesa del fet, les seves circumstàncies i les personals de l'autor, i
- b) no hi hagi un interès públic rellevant en la persecució del fet.

Rebut l'atestat elaborat per la policia judicial davant el coneixement d'algun dels fets previstos a l'article 962, i després del corresponent oferiment d'accions i les informacions a l'ofès i perjudicat exigides als articles 109, 110 i 967 LECrim, el jutge de guàrdia ha d'acordar el sobreseïment, si així ho sol·licita el MF i concorren els pressupostos ja citats.

Aquesta possibilitat es contempla tant per al judici per delicte lleu ràpid com per a l'ordinari³⁹.

⁽³⁹⁾Arts. 963.1.1.^a i 964.2i 965.1.1.^a, tots de la LECrim.

La sol·licitud de sobreseïment s'efectua un cop el jutge ha rebut l'atestat o la denúncia s'ha produït directament davant del jutge d'instrucció i dóna trasllat al MF perquè es pronunciï a aquest efecte. O quan no és possible la celebració del judici durant el servei de guàrdia i es porta a terme el trasllat al MF.

En el cas de lleus semipúblics i privats, però, aquesta eventualitat no es dóna, possiblement perquè, depenent l'acció penal del seu exercici per l'ofès o perjudicat, no tindria sentit sotmetre'ls al subsegüent exercici de la discrecionalitat del MF.

2.1.5. Parts. Les especialitats d'assistència lletrada. Absència de l'imputat

Tant l'ofès com el perjudicat han de ser informats del seu dret a nomenar advocat o instar el nomenament d'advocat d'ofici (art. 962.1, remetent a l'art. 771.1.º, tots de la LECrim) en els termes ja esmentats en tractar de les citacions.

Juntament amb l'imputat es necessita també citar el responsable civil, directe o subsidiari (encara que es tracti d'una entitat asseguradora i quant a l'assegurança obligatòria), ja que no té lloc la seva condemna si no se li ha ofert la possibilitat d'exercir el dret de defensa.

2.1.6. Doble via procedimental

Una de les peculiaritats del judici per delictes lleus és la que, en aquest procediment, no hi ha fase d'instrucció. Pot passar, però, que la seva preparació exigeixi la pràctica d'alguna diligència⁴⁰, que no es valora, en realitat, com a activitat instructora, sinó com a mera pràctica de certes actuacions preliminars o preparatòries.

Es practiquin o no aquestes diligències, el procediment pot desenvolupar-se a través d'un doble via que, al seu torn, ofereix una triple tramitació, segons es presenti o no la denúncia davant el jutge de guàrdia.

A) *L'enjudiciament «ràpid» o «enjudiciament en la guàrdia»:*

1) ja sigui perquè la policia judicial tingui notícia d'un fet que presenti els caràcters de delicte lleu de lesions o maltractament d'obra, de furt flagrant, d'amenaques, coaccions o injúries, l'enjudiciament del qual correspongui al jutjat d'instrucció a què s'ha de lliurar l'atestat o a un altre del mateix partit judicial i cita directament als ofesos i perjudicats davant el jutjat de guàrdia⁴¹; ja perquè, rebut l'atestat, la citació l'efectuï el jutjat de guàrdia, per entendre possible la immediata celebració del judici⁴² i no es presumeix impossible la pràctica d'algun mitjà de prova valorat com a imprescindible⁴³.

⁽⁴⁰⁾Per exemple, demanar l'informe d'un metge forense o perit taxador per donar llum sobre els fets o fins i tot per determinar si l'il·lícit constitueix falta o delicte.

⁽⁴¹⁾Art. 962.1 LECrim.

⁽⁴²⁾Art. 964.2.b LECrim.

⁽⁴³⁾Art. 963.1.i.f. LECrim.

2) quan es tracti de la resta de delictes lleus previstos al CP, si a més:

- es rep l'atestat o es presenta la denúncia davant el jutjat de guàrdia;
- el denunciat està identificat;
- resulta possible citar totes les persones que han de ser convocades;
- les persones esmentades efectivament compareixen mentre dura el servei de guàrdia o la seva compareixença no s'estima necessària; i
- l'assumpte correspon al jutjat d'instrucció de guàrdia en virtut de les normes de competència i repartiment⁴⁴.

⁽⁴⁴⁾Art. 964 LECrim.

A aquest últim efecte, en els supòsits no contemplats per l'article 962, quan la policia judicial tingui notícia d'un fet que presenti els caràcters de algun delicte lleu, formarà de manera immediata el corresponent atestat que remetrà sense dilació al jutjat de guàrdia excepte per aquells supòsits exceptuats en l'article 284 LECrim.

B) Se seguirà l'enjudiciament ordinari:

Si tractant-se dels delictes lleus de l'article 962 LECrim no fos possible la celebració del judici durant el servei de guàrdia, procedint-se d'acord amb el que preveu l'article 965.1.1.^a i 2a LECrim.

En aquest cas, la LECrim distingeix, al seu torn, dues modalitats en atenció exclusivament a la competència:

1) Si la competència per enjudiciar correspon al mateix jutjat d'instrucció, el lletrat de l'Administració de Justícia efectuarà l'assenyalament i les citacions⁴⁵.

⁽⁴⁵⁾Art. 965.1.1.º LECrim.

2) Si la competència correspon a un altre jutjat, el lletrat de l'Administració de Justícia remet totes les actuacions perquè es procedeixi a realitzar l'assenyalament del judici i les citacions⁴⁶.

⁽⁴⁶⁾Art. 965.1.2.º LECrim.

El CGPJ dictarà els reglaments per a l'ordenació adequada coordinadament amb el MF dels assenyalaments de judicis per delictes lleus (art. 965.2 LECrim).

C) Cal, finalment, una nova via d'accés al judici per delictes lleus quan, en el si d'un procediment abreujat, el jutge de guàrdia reputa delicte lleu el fet que hagués donat lloc a la formació de les diligències prèvies. En aquest supòsit, l'article 798.2.1.º i.f. LECrim remet a la tramitació de l'article 963 LECrim o, el que és el mateix, a l'enjudiciament ràpid de delictes lleus.

3. Procediments especials (III)

3.1. Procediment per acceptació de decret

El procediment per acceptació de decret es concep en l'exposició de motius com un procediment especial en el qual, complerts uns pressupòsits objectius i subjectius el Ministeri Fiscal formula una proposta sancionadora que, acceptada per l'encausat assistit del seu advocat, posa fi anticipat al procés penal.

El seu objectiu s'incardina en la recerca d'un equilibri entre l'acceleració i la recerca d'una resposta ràpida en el cas de delictes d'escassa gravetat la sanció dels quals pot quedar en una multa. A més, es persegueix que aquest procediment ocupi un lloc en el qual no té lloc l'aplicació de l'enjudiciament ràpid per no concórrer els pressupòsits de l'article 795 o per aquells altres en què un procediment incoat com a ràpid es transformi en abreujat.

L'instrument bàsic a aquest efecte és elevar al jutge d'instrucció no la denúncia del fet delictiu, sinó una proposta acordada que incorpora la sol·licitud de la sentència i pena corresponent.

3.1.1. Moment processal

Es pot formular en qualsevol moment després d'iniciar-se les diligències d'investigació per la fiscalia o les diligències prèvies pel jutjat i fins a la finalització de les diligències prèvies, encara que no hagi estat cridat a declarar l'investigat (art. 803 bis a) LECrim).

3.1.2. Àmbit objectiu d'aplicació i requisits

S'aplicarà a delictes castigats amb pena de multa, treballs en benefici de la comunitat o amb pena de presó que no excedeixi d'un any i que pugui ser suspesa de conformitat amb el que disposa l'article 80 CP, amb o sense privació del dret a conduir vehicles a motor i ciclomotors.

Cal tenir present la disposició addicional sisena de la Llei 41/2015, de 5 d'octubre, de modificació de la Llei d'Enjudiciament Criminal per a l'agilització de la justícia penal i l'enfortiment de les garanties processals que assenyala que, sense perjudici del que s'estableix per als processos especials, els delictes que alternativament o conjuntament estiguin castigats amb una pena lleu i una altra menys greu s'han de substanciar pel procediment abreujat o, si s'escau, pel procediment per a l'enjudiciament ràpid de determinats delictes o pel procediment per acceptació de decret.

A més, haurà de concórrer cumulativament els següents requisits:

1) que el MF entengui que la pena concreta aplicable és la pena de multa o treballs en benefici de la comunitat i, si s'escau, la pena de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors; i

2) que no estigui personada acusació popular o particular en la causa⁴⁷.

⁽⁴⁷⁾Art. 803 bis a) LECrim.

3.1.3. Objecte del procés

⁽⁴⁸⁾Art. 803 bis I LECrim.

El procediment té per objecte una acció penal exercitada per la imposició d'una pena de multa o treballs en benefici de la comunitat, i, si s'escau, de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors⁴⁸.

Així mateix, pot tenir per objecte l'acció civil adreçada a l'obtenció de la restitució de la cosa i la indemnització del perjudici⁴⁹.

⁽⁴⁹⁾Art. 803 bis II LECrim.

3.1.4. Contingut del decret de proposta d'imposició de pena i remissió al jutjat d'instrucció

El contingut s'explicita taxativament en els següents sis punts:

1) Identificació de l'encausat.

2) Descripció del fet punible.

3) Indicació del delictes comès i menció succinta de la prova existent.

4) Breu exposició dels motius pels quals s'entén, si s'escau, que la pena de presó ha de ser substituïda.

5) Proposta de penes efectuada pel MF entre les de multa o treballs en benefici de la comunitat, i si s'escau, la de privació del dret a conduir vehicles de motor i ciclomotors, reduïda en un terç respecte de la legalment prevista, tot i que suposi la imposició del límit inferior al límit previst en el CP.

6) Peticions de restitució i indemnització, si s'escau⁵⁰.

⁽⁵⁰⁾Art. 803 bis c) LECrim.

El decret de proposta d'imposició de pena dictat pel MF es remetrà al jutjat d'instrucció per a la seva autorització i notificació a l'encausat⁵¹.

⁽⁵¹⁾Art. 803 bis d) LECrim.

3.1.5. Acte d'autorització, notificació a l'encausat i citació de compareixença

El jutjat d'instrucció autoritzarà el decret de proposta d'imposició de pena quan es compleixin els requisits que preveu l'article 803 bis a) LECrim.

Si el jutjat d'instrucció no autoritza el decret, aquest quedarà sense efecte⁵².

⁽⁵²⁾Art. 803 bis e) LECrim.

Si el decret de proposta de pena esdevé ineficaç per no ser autoritzat pel jutge d'instrucció, per incompareixença o per falta d'acceptació de l'encausat, el MF no es trobarà vinculat pel seu contingut i prosseguirà la causa per la via que correspongui⁵³.

⁽⁵³⁾Art. 803 bis i) LECrim.

Dictat l'acte d'autorització del decret, ho notificarà juntament amb el decret a l'encausat, a qui citarà perquè comparegui davant el tribunal en la data i dia que assenyali⁵⁴.

⁽⁵⁴⁾Art. 803 bis f) 1 LECrim.

En la notificació s'informarà a l'encausat de la finalitat de la compareixença, de la preceptiva assistència de lletrat per a la seva realització i dels efectes de la seva incompareixença, així com que de no comparèixer assistit de lletrat, s'ha d'assessorar amb un advocat de confiança o sol·licitar un advocat d'ofici en el termini de cinc dies o se li nomenarà advocat d'ofici⁵⁵.

⁽⁵⁵⁾Art. 803 bis f) 2 i 803 bis g) I i II, tots dos de la LECrim.

També se li informarà, en cas de comparèixer, del seu dret a acceptar o rebutjar la proposta continguda en el decret⁵⁶.

⁽⁵⁶⁾Art. 803 bis f) 2 LECrim.

3.1.6. Compareixença o incompareixença

La compareixença s'ha d'efectuar en el termini fixat pel jutge d'instrucció i que figura en la notificació, així com fer-ho assistit de lletrat. Comparegut l'encausat, haurà d'acceptar el decret.

En la compareixença el jutge, en presència del lletrat, s'ha d'assegurar que l'encausat comprèn el significat del decret de proposta d'imposició de pena i els efectes de la seva acceptació⁵⁷.

⁽⁵⁷⁾Art. 803 bis h) 3 LECrim.

De no acceptar-ho, el decret quedarà sense efecte⁵⁸.

⁽⁵⁸⁾Art. 803 bis h) 1 i 2 LECrim.

La manca de compareixença en el temps indicat comporta la ineficàcia del decret i la proposta en el contingut, de manera que el procediment seguirà, com s'ha dit, per la via que correspongui.

Si es compareix sense assistència lletrada, el jutge suspendrà la compareixença i assenyalarà nova data per a la seva realització⁵⁹.

⁽⁵⁹⁾Art. 803 bis h) 2 LECrim.

3.1.7. Conversió del decret en sentència condemnatòria i execució. Ineficàcia del decret de proposta de pena

Si l'encausat accepta en la compareixença la proposta de pena en tots els termes, el jutjat d'instrucció li atribuirà el caràcter de resolució judicial ferma, que en el termini de tres dies documentarà en la forma i amb tots els efectes de sentència condemnatòria, que no és susceptible de cap recurs.

L'execució de les sentències recaigudes en el procés per acceptació de decret, quan el delicte sigui lleu, correspon al jutjat que l'hagués dictat⁶⁰.

⁽⁶⁰⁾Art. 985 LECrim.

Si el decret de proposta de pena esdevé ineficaç per no ser autoritzat pel jutjat d'instrucció, per incompareixença o per falta d'acceptació de l'encausat, el MF no es trobarà vinculat pel seu contingut i prosseguirà la causa per la via que correspongui⁶¹.

⁽⁶¹⁾Art. 803 bis j) LECrim.

4. Procediments especials (IV)

4.1. El procediment davant el tribunal del jurat

La Llei orgànica 5/1995, de 22 de maig, reintrodueix en el nostre ordenament la institució del jurat, donant amb això compliment a un imperatiu constitucional, que és: la participació dels ciutadans en l'administració de justícia⁶².

⁽⁶²⁾Article 125 CE.

4.1.1. Composició i funcions del tribunal del jurat

El tribunal del jurat es compon de nou jurats i un magistrat president, integrant de l'Audiència Provincial o, si escau, de la Sala Penal del Tribunal Suprem o de la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia.

La funció d'aquests consisteix, en essència, a emetre el veredictes, declarant provat o no el fet justiciable i proclamant la culpabilitat o inculpabilitat dels acusats per la seva participació en cadascun dels fets delictius⁶³.

⁽⁶³⁾Article 3.1 i 2 LOTJ.

Al magistrat president li incumbeix, en canvi, dictar sentència, que recollirà el veredictes del jurat i imposarà, si escau, la pena o mesura de seguretat que correspongui⁶⁴. A més, el magistrat president posseeix funcions importantíssimes, sobretot de direcció i impuls processal, que seran explicades en les pàgines següents.

⁽⁶⁴⁾Article 4 LOTJ.

4.1.2. Estatut jurídic dels jurats i procediment de designació

La funció de jurat es configura legalment com un dret-deure per als ciutadans. Des d'aquesta configuració es comprèn que l'acompliment d'aquesta funció es retribueixi i també que, a l'efecte de l'ordenament laboral i funcional, mereix la consideració de compliment d'un deure inexcusable.

L'acompliment de la funció de jurat és, no obstant això, un deure que no abasta tots els ciutadans. Així, només aquells en qui concorrin els requisits que, per a ser jurats, estableix l'article 8 LOTJ i no incorrin en alguna de les causes d'incapacitat, incompatibilitat o prohibició a què es refereixen els articles 9 a 11 LOTJ tindran l'obligació de participar activament en l'enjudiciament de determinats fets delictius.

Sense perjudici del que s'ha dit, l'exercici obligatori de la funció del jurat es transforma en discrecional per al ciutadà en qui concorri alguna de les excuses previstes en l'article 12 de la LOTJ.

Pel que fa al procés per a la designació dels jurats⁶⁵, aquest es caracteritza per la successió d'una sèrie d'actuacions, generalment aleatòries, que comprèn tant la selecció dels candidats a jurats com la determinació de qui, entre aquells, constituïran finalment el tribunal que hagi de conèixer de cada causa.

⁽⁶⁵⁾Article 13 a 23 LOTJ.

4.1.3. Competència del tribunal del jurat

Competència objectiva

La delimitació de la competència objectiva del tribunal del jurat es porta a terme en l'article 1 LOTJ en dues fases.

1) En primer lloc, la Llei especifica les rúbriques del Codi penal en les quals hi ha els delictes per als quals és competent aquest tribunal:

2) A continuació, la Llei assenyala quins delictes d'entre els compresos en aquestes rúbriques són, en concret, encomanats al coneixement del tribunal del jurat.

El tribunal del jurat és, així mateix, competent per a conèixer els **delictes con-nexos** amb els de l'article 1 LOTJ, si bé en aquest punt s'ha de tenir en compte el següent:

a) Que entre aquells delictes hi ha d'haver algun dels punts de connexió especificats en l'article 5.2 LOTJ.

b) Que, en cap cas, el tribunal del jurat serà competent per a conèixer el delicte de prevaricació.

Finalment, la competència objectiva del tribunal del jurat arriba també als casos en què un fet sigui constitutiu de dos delictes o més i que diverses accions constitueixin un delicte continuat. En aquests casos, tanmateix, la competència del tribunal popular queda supeditada, respectivament, que almenys un d'aquells delictes sigui dels atribuïts al seu coneixement, i que el delicte continuat figuri entre aquells que enumera l'article 1.2 LOTJ⁶⁶.

⁽⁶⁶⁾Article 5.3 LOTJ.

Els incendis forestals han estat exclosos de les competències del jurat per la complexitat inherent a aquest tipus de delictes, que requereix una investigació tan àgil com sigui possible (disposició final tercera de la LO 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la LO 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal.

Competència funcional

La instrucció i fase intermèdia del procediment davant el tribunal del jurat correspon als jutges d'instrucció quan el judici se celebri en l'àmbit de l'Audiència Provincial. Si, per raó de l'aforament, se celebra en l'àmbit del Tribunal Superior de Justícia o del Tribunal Suprem, la instrucció correrà a càrrec del magistrat designat per la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia, en el primer cas; i, en el segon, per la Sala Penal del Tribunal Suprem.

Quant a la competència funcional per a conèixer els recursos enfront de les resolucions recaigudes en el transcurs del procés davant el Tribunal del Jurat o que posin fi a aquest, ens remetem al que es dirà més endavant.

4.1.4. Àmbit territorial

La regla general és que el procés davant el Tribunal del Jurat tindrà lloc en l' **àmbit de l'Audiència Provincial**⁶⁷.

⁽⁶⁷⁾Article 1.3 LOTJ.

Ara bé, si es tracta de delictes comesos per persones que posseeixen la condició d'**aforades**, el jurat es constituirà en l'àmbit que correspongui al Tribunal en principi competent per raó de l'aforament.

D'altra banda, el mateix article 1.3 LOTJ exclou de la competència del jurat l'enjudiciament dels delictes l'enjudiciament dels quals estigui atribuït a la Sala Penal de l'Audiència Nacional.

Procediment

El procés davant el Tribunal del Jurat és un procés especial, ja que resulta únicament aplicable a determinades classes de delictes. El seu procediment està regulat en la LO 5/1995, de 22 de maig, si bé, per al que no està previst en aquesta Llei, regeix supletòriament la Llei d'enjudiciament criminal⁶⁸.

⁽⁶⁸⁾Article 24.2 LOTJ.

Instrucció, audiència preliminar i preparació del judici

La incoació del procés davant el tribunal del jurat no és una decisió que es pugui basar en el simple coneixement de la *notitia criminis*. Sinó que, per a incoar aquest tipus de procés, és necessari que de la querella, de la denúncia o de qualsevol actuació processal en resulti la **imputació d'un delicte a determinada persona** i que aquest delicte sigui un d'aquells l'enjudiciament dels quals estigui atribuït a aquell tribunal. Només aleshores podrà el jutge instructor, després de valorar la versemblança d'aquella imputació, dictar interlocutòria ordenant la incoació del procés.

Una vegada incoat el procés, el jutge d'instrucció convocarà l'imputat, el ministeri fiscal i les parts que hagin estat presents en una compareixença, que el seu objectiu principal és donar a conèixer a aquell que hi ha una imputació. En aquesta compareixença, les parts podran sol·licitar la pràctica de les diligències d'investigació que considerin oportunes.

Celebrada la compareixença que es refereix l'article 25 LOTJ, el jutge instructor podrà:

a) Acordar el sobreseïment de la causa, si concorre alguna de les circumstàncies previstes en els articles 637 i 641 LECrim –la interlocutòria de sobreseïment pot ser recorreguda en apel·lació davant l'Audiència Provincial.

b) Acordar la continuació del procediment.

Si el jutge instructor entén que és procedent que el procés continuï ordenarà practicar les diligències que cregui que són procedents⁶⁹. Les parts també podran sol·licitar noves diligències en el termini dels cinc dies següents a la celebració de la compareixença de l'article 25 LOTJ o en el d'aquell en què es practiqués l'última de les ordenades.

⁽⁶⁹⁾Article 27.1 LOTJ.

Practicades, si escau, les diligències sol·licitades per les parts o aquelles que el mateix instructor consideri imprescindibles per a decidir sobre la procedència del judici oral i no es poguessin practicar en l'audiència preliminar, les parts disposen d'un termini de cinc dies per a instar el que considerin oportú respecte a l'obertura del judici oral⁷⁰.

⁽⁷⁰⁾Article 27.4 LOTJ.

Si a cap de les parts li interessa l'obertura del judici oral, el jutge instructor acordarà el sobreseïment de la causa.

Si, per contra, a les parts acusadores els interessa l'obertura del judici oral, aquesta sol·licitud formarà part de l'escrit de conclusions provisionals, tal com succeeix en l'àmbit del procediment abreuït. L'escrit de conclusions provisionals de la part acusadora haurà de contenir els extrems que es refereix l'article 650 LECrim i s'hi podran proposar diligències complementàries per a la seva pràctica en el judici oral.

Quan ja s'ha presentat l'escrit de qualificació de la defensa es dóna pas a la denominada *audiència preliminar*, la finalitat de la qual és decidir sobre si és procedent o no l'obertura del judici oral⁷¹.

⁽⁷¹⁾Article 30.1 LOTJ.

En l'audiència preliminar les parts manifesten el que consideren convenient sobre la procedència d'obrir el judici i es practiquen les diligències susceptibles de ser portades a terme el propi acte, proposades abans o durant l'audiència preliminar. L'instructor, abans de resoldre sobre la procedència de l'obertura del judici, està facultat per a ordenar un complement de la instrucció si ho

creu convenient. Concloua l'audiència preliminar, el jutge, en el mateix acte o en els tres dies següents, decidirà mitjançant interlocutòria o bé l'obertura del judici oral, o bé el sobreseïment de la causa. La interlocutòria que acordi el sobreseïment de la causa es pot apel·lar davant l'Audiència Provincial. En canvi, l'interlocutòria d'obertura del judici oral no és susceptible de cap recurs.

La interlocutòria que mana obrir el judici presenta la peculiaritat que ha d'especificar: el fet o fets justiciables que seran objecte d'enjudiciament; les persones que podran ser jutjades com a acusats o tercers responsables civilment; les raons que justifiquen la procedència d'obrir el judici oral; i l'òrgan competent per a l'enjudiciament.

El jutge instructor emplaçarà les parts perquè, en el termini de quinze dies, compareguin davant l'Audiència Provincial (o, si és el cas, davant el Tribunal Superior de Justícia o davant el Tribunal Suprem). Quan s'hagin rebut les actuacions per l'òrgan corresponent, aquest designarà al magistrat president que per torn correspongui.

Les parts, quan compareguin davant el Tribunal competent per a l'enjudiciament, podran plantejar davant el magistrat president **articles de previ pronunciament i qüestions prèvies**, que es resoldran seguint la tramitació dels articles de pronunciament previ⁷².

⁽⁷²⁾Article 36 LOTJ.

L'article 37 LOTJ regula un altre dels mecanismes clau d'aquest procediment: **la interlocutòria de fets justiciables**. En aquesta interlocutòria s'han d'especificar, de la forma prescrita en el precepte citat, els fets que els jurats hauran de tenir per provats o no (també s'hi inclouen aquells que funden el grau de participació o execució) i el delictes o delictes que aquests fets constitueixin. En aquesta mateixa interlocutòria, el magistrat que hagi de presidir el tribunal resoldrà sobre l'admissió dels mitjans de prova proposats per les parts i sobre l'anticipació de la seva pràctica i assenyalarà dia per a celebrar el judici oral.

Constitució del tribunal del jurat

Com ja hem dit, la constitució del tribunal del jurat representa el cim del procés de selecció dels ciutadans cridats a formar part d'aquell tribunal. Al moment i manera que es constitueix el tribunal del jurat s'hi refereixen els articles 39 a 41 LOTJ.

El judici oral

Una vegada constituït el tribunal del jurat, comença la celebració del judici oral.

El judici s'inicia amb la lectura pel secretari dels escrits de qualificació de les parts. Tot seguit s'inicia un torn d'intervencions que les parts exposen al jurat el que creuen que és pertinent sobre les seves qualificacions i finalitat de la prova proposada. En aquest moment poden, fins i tot, proposar noves proves amb la condició que es puguin practicar en l'acte del judici.

La LOTJ, en el seu article 46, preveu una sèrie d'**especialitats relatives a la prova**:

a) Els jurats, per mitjà del magistrat president i després de la declaració de la seva pertinència, podran dirigir, per escrit, als testimonis, perits i acusats les preguntes que considerin conduents per a fixar i aclarir els fets sobre els quals versí la prova.

b) Els jurats podran examinar els llibres, documents, papers i altres peces de convicció, en els mateixos termes que ho pot fer el tribunal en la resta dels procediments⁷³.

c) Si es practica la prova d'inspecció ocular, el tribunal es constituirà en la seva integritat, és a dir, amb els jurats, en el lloc del succés.

d) Les diligències remeses pel jutge instructor podran ser exhibides als jurats en la pràctica de la prova.

e) Les parts podran interrogar als perits, testimonis i a l'acusat sobre les contradiccions que entenguin que hi ha entre el que manifesten en el judici oral i el que s'ha dit durant la instrucció. No es podran, no obstant això, llegir aquestes declaracions instructòries, encara que s'unirà a l'acta el testimoniatge que qui interroga ha de presentar en el acte.

Quan ja s'hagi practicat la prova, les parts podran modificar les seves conclusions i el magistrat president fer ús de la facultat que es refereix l'article 788.3 LECrim. Un fet diferencial d'aquest procés amb els processos ordinaris per delictes greus és que si en aquest moment del procés les parts qualifiquen els fets com un delicte no atribuït al coneixement del tribunal del jurat, aquest seguirà coneixent.

La LOTJ preveu fins a quatre motius de **dissolució anticipada del jurat**:

a) Quan es produeixi la **suspensió** del judici per alguna de les causes previstes en la LECrim, el magistrat president podrà acordar aquesta dissolució. Si la suspensió s'ha d'allargar durant més de cinc dies o més, la dissolució és preceptiva⁷⁴.

(73) Article 726 LECrim.

Per a fer una prova d'inspecció ocular és necessari que el tribunal del jurat es constitueixi íntegrament, acompanyat del magistrat president.

(74) Article 47 LOTJ.

b) Quan conclouen els informes, a instància de part o d'ofici, es pot acordar la dissolució si no resulta del judici l'existència de **prova de càrrec** per a fonamentar una condemna. Si la falta de prova es refereix a fets concrets o a algun acusat, aquests podran ser exclosos de l'objecte del veredict. El judici conclou amb sentència absolutòria⁷⁵.

(75) Article 49 LOTJ.

c) **Per conformitat de les parts**, en els termes que preveu l'article 50 LOTJ.

d) **Per desistiment dels acusadors** de la petició de condemna⁷⁶.

(76) Article 51 LOTJ.

El veredict

Conclòs el judici, el magistrat president sotmet al jurat l'**objecte del veredict**. Per a aquest fi, redactarà un qüestionari els extrems del qual apareixen detalladament regulats en l'article 52 LOTJ.

Qüestionari

En el qüestionari es demana l'opinió del jurat sobre l'aplicació dels beneficis de remissió condicional de la pena i la petició d'indult o no.

Abans de lliurar al jurat l'escrit que recull l'objecte del veredict, el magistrat president el sotmetrà a les parts perquè expressin el que considerin oportú sobre la inclusió o exclusió de fets. Fet això, amb les modificacions que doni lloc, aquest escrit s'incorpora a l'acta del judici i es fa lliurament de tot això als jurats. Així mateix, el magistrat president dirigirà als jurats les **instruccions** necessàries per al compliment de la seva comesa⁷⁷.

(77) Article 54 LOTJ.

A continuació, els jurats es retiren per a **deliberar**, i romanen incomunicats durant tot el temps que dura la deliberació. Després de la deliberació es produeix la votació sobre els fets consignats en els paràgrafs de l'escrit en què es recull l'objecte del veredict. Segons l'article 59.1 de la LOTJ, perquè un fet es declari provat, es requereixen set vots, quan sigui contrari a l'acusat; i cinc, quan hi sigui favorable.

El president ha de sotmetre el veredict a les deliberacions del jurat, format per nou persones.

Tot seguit, es dona lloc a la **votació sobre la culpabilitat o inculpabilitat** de l'acusat. Per a establir la culpabilitat es necessiten set vots; per a la inculpabilitat en són necessaris cinc.

El veredict del jurat serà llegit pel seu portaveu en audiència pública. Quan s'hagi llegit el veredict, el jurat cessa en les seves funcions.

La sentència

El magistrat president queda vinculat pel veredict del jurat a l'hora de dictar sentència.

a) Així, si el veredict fos d'**inculpabilitat**, el magistrat president dictarà en l'acte sentència absolutòria i ordenarà, si escau, la immediata posada en llibertat de l'acusat.

b) Si, per contra, el veredicté fos de **culpabilitat**, el magistrat president concedirà la paraula a les parts perquè es manifestin sobre la pena o mesures que s'han d'imposar i sobre la responsabilitat civil. Quan s'hagin escoltat les parts, dictarà sentència en la qual, sobre la base del veredicté, imposarà la pena procedent i resoldrà sobre la responsabilitat civil derivada del delicté.

4.2. El procediment de menors

4.2.1. Àmbit d'aplicació i característiques generals de l'enjudiciament de menors

L'article 19 CP fixa la majoria d'edat penal en divuit anys, i exigeix la regulació expressa de la responsabilitat penal dels menors en una llei independent. Aquesta llei és la LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal del menor (des d'ara, LORRPM); modificada principalment per la LO 7/2000, de 22 de desembre, la LO 9/2002, de 10 de desembre i la LO 8/2006 de 4 de desembre.

El principi bàsic que inspira la Llei és la salvaguarda i defensa del **superior interès del menor**. Guiada per aquest principi, la naturalesa d'aquest procediment és qualificada per l'exposició de motius de "formalment penal però materialment sancionadora-educativa". Amb això es vol dir que per mitjà d'aquest procés es busca no tant la repressió de les conductes constitutives de delicté o delicté lleu dutes a terme per menors d'edat penal, com la reeducació i reinserció dels infractors. Aquesta finalitat justifica moltes de les especialitats que aquest procés presenta respecte al procés penal per a adults.

Aquest procediment es configura com la via adequada per a exigir la responsabilitat penal de les persones **majors de catorze anys i menors de divuit** per fets tipificats en el Codi penal o en altres lleis especials com a fets constitutius de delicté o delicté lleu.

Quan l'autor dels fets sigui menor de catorze anys, no se li exigirà responsabilitat d'acord amb la LORRPM, sinó que se li aplicarà el que disposen les normes sobre protecció de menors previstes en el Codi civil i altres disposicions vigents. En aquests casos, el ministeri fiscal haurà de remetre a l'entitat pública de protecció de menors testimoni dels detalls que consideri necessaris respecte al menor, a fi de valorar-ne la situació, i l'esmentada entitat haurà de promoure les mesures de protecció adequades a les circumstàncies del menor d'acord amb el dispost a la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor⁷⁸.

⁽⁷⁸⁾Article 3 LORRPM.

Fins i tot essent moltes les característiques que fan d'aquest procés un procés especial, les característiques principals, en la nostra opinió són:

a) **Protagonisme del fiscal i de l'equip tècnic.** La LORRPM, seguint els mateixos passos de la seva antecessora, encomana al fiscal la direcció de les investigacions, però també la defensa dels drets del menor, la vigilància de les actuacions que s'han de fer en el seu interès, i l'observació de les garanties del procediment. També és rellevant l'actuació de l'equip tècnic; actuació que es concreta a informar –en diferents estadis d'aquest procés– de la situació psicològica, educativa i familiar del menor, i també sobre el seu entorn social i, en general, sobre qualsevol altra circumstància rellevant a l'efecte del procés i de la mesura que pogués ser imposada.

b) La competència per al coneixement i sentència dels fets comesos per menors d'edat penal (o per joves) correspon als **jutges de menors**. Aquests mateixos jutges són funcionalment competents per a l'execució de les sentències recaigudes en aquesta classe de processos, que materialment s'atribueix a les entitats públiques de protecció i reforma de menors de les comunitats autònomes.

No obstant això, si es tracta de fets constitutius d'algun dels delictes tipificats en els articles 571 a 580 del Codi penal, el coneixement i sentència d'aquests fets correspon al Jutjat Central de Menors de l'Audiència Nacional.

c) La tutela del suprem interès del menor es tradueix en un sistema d'**intervenció mínima o "diversió"**, connectat generalment a la conciliació de l'autor i de la víctima i a la reparació del dany i dels perjudicis causats. Aquest sistema justifica la no-incoació del procés malgrat que hi hagi indicis de responsabilitat enfront del menor; la possibilitat de posar fi a aquell de manera anticipada i, en fi, la possibilitat d'evitar o suspendre l'execució de la mesura imposada al menor.

d) No es permet l'exercici de l'acció popular, però sí el de l'acció particular (DF 2a. de la LO 15/2003, de 25 de novembre). L'article 25 LORRPM permet que les persones directament ofeses pel delicte, els seus hereus o els seus representants legals, si fossin menors d'edat o incapaços, es personin en el procés i puguin actuar com a veritable part processal.

e) Les especialitats més destacables que, en l'àmbit de l'enjudiciament de menors, revesteixen els tràmits per a l'exigència de la **responsabilitat civil**⁷⁹ són: d'una banda, la previsió que els pares, tutors, acol·lidors i guardadors legals o de fet responen solidàriament amb el menor dels mals i perjudicis ocasionats com a conseqüència de l'acció il·lícita⁸⁰.

4.2.2. Procediment

En el procediment per a l'enjudiciament de menors es poden distingir les fases següents: instrucció; audiència; sentència i impugnació; i execució.

Lectura recomanada

Sobre la possibilitat d'evitar o suspendre l'execució de la mesura imposada al menor, vegeu els articles 18, 19 i 51 de la LORRPM.

⁽⁷⁹⁾Article 61 a 64 LORRPM.

⁽⁸⁰⁾Article 61.3 LORRPM.

1) Instrucció

Com ja s'ha avançant més amunt, una de les notes que caracteritzen el procés de menors és l'atribució al fiscal de la instrucció d'aquestes causes⁸¹. La *notitia criminis* té per primer destinatari el fiscal, que és a qui correspon d'admetre o no a tràmit la denúncia; custodiar les peces, documents i efectes que li hagin estat remesos i practicar, si escau, les diligències que considerin pertinents per a comprovar el fet delictiu i la responsabilitat penal del menor.

⁽⁸¹⁾Article 16.1 LORRPM.

Quan ja s'han dut a terme les actuacions anteriors, el fiscal pot decidir fer el següent:

a) Desistir de la incoació de l'expedient. La possibilitat de desistir de l'expedient prèviament a la seva incoació⁸² se supedita, d'una banda, que els fets denunciats siguin constitutius d'un delictes lleu o d'un delictes menys greu comès sense violència i sense intimidació i; d'una altra, que el menor no hagi comès amb anterioritat fets de la mateixa naturalesa.

⁽⁸²⁾Article 18 LORRPM.

El fiscal també pot desistir de l'expedient quan aquest ja s'ha iniciat. Com en el cas anterior, el desistiment en la continuació de l'expedient només serà possible si el fet imputat al menor constitueix delictes menys greu o delictes lleu; i si, a més, aquesta infracció es va cometre sense violència o intimidació. En aquesta decisió, el fiscal haurà de tenir en compte, especialment, la possible conciliació del menor amb la víctima o el compromís per part d'aquell de reparar el mal causat a aquesta i/o de complir l'activitat educativa proposada per l'equip tècnic en el seu informe⁸³.

⁽⁸³⁾Article 19 LORRPM.

b) Incoació de l'expedient. Si, per contra, el fiscal decideix incoar expedient enfront del menor, haurà de notificar aquesta decisió al menor i als seus representants legals, a fi que designin lletrat (sinó se li designarà un d'ofici). La incoació de l'expedient també es notificarà al perjudicat, que des d'aquest moment pot exercitar les accions civils que li corresponguin, compareixent en la peça de responsabilitat civil que tramitarà el jutge de menors.

La incoació de l'expedient genera per al menor imputat una sèrie de drets, entre els quals es poden destacar: el dret a ser informat pel jutge, el fiscal o la policia dels drets que li assisteixen; el dret a intervenir en les diligències que es practiquin durant la investigació preliminar i a sol·licitar la pràctica de diligències; el dret a entrevistar-se de manera reservada amb el seu advocat, fins i tot abans de prestar declaració; i el dret a ser assistit pels serveis de l'equip tècnic⁸⁴.

⁽⁸⁴⁾Article 22 LORRPM.

Si s'incoa l'expedient, el fiscal podrà acordar qualsevol **activitat investigadora** no restrictiva de drets fonamentals **dirigida a comprovar la participació del menor en els fets**.

També acordarà la pràctica de les diligències instades pels perjudicats que haguessin comparegut en el procés, sempre que les consideri fonamentals per a esbrinar els fets o si el menor hi va participar i no es tracti de la diligència d'acarament o versí sobre la situació psicològica, educativa, familiar o social del menor⁸⁵.

El lletrat del menor també pot sol·licitar del fiscal la pràctica de totes aquelles diligències que consideri oportunes⁸⁶, excepte –com ja és obvi– que es tracti de diligències restrictives o limitadores de drets fonamentals, ja que, en aquest cas, l'òrgan competent per a ordenar la pràctica d'aquestes diligències és el jutge de menors⁸⁷.

Una actuació preceptiva durant la instrucció de l'expedient és l'**emissió, per part de l'equip tècnic, d'un informe** sobre la situació psicològica, educativa i familiar del menor, i també sobre qualsevol altra circumstància que pugui ser rellevant a l'efecte de la imposició de la mesura. L'equip tècnic també podrà informar sobre la conveniència d'una activitat conciliadora entre el menor i la víctima o sobre la conveniència de no continuar amb la tramitació de l'expedient en interès del menor.

El fiscal també pot desistir de l'expedient una vegada iniciat aquest. Com en el cas anterior, el desistiment en la continuació de l'expedient només serà possible si el fet imputat al menor constitueix delictes menys greu o delictes lleus; i si, a més, aquesta infracció es va cometre sense violència o intimidació. En aquesta decisió, el fiscal haurà de tenir en compte, especialment, la possible conciliació del menor amb la víctima o el compromís per part d'aquell de reparar el dany causat a aquesta i/o de complir l'activitat educativa proposada per l'equip tècnic en el seu informe⁸⁸.

Requereix un esment especial el tractament legal que en aquest àmbit reben les mesures **cautelars**.

Pel que fa a la **detenció**⁸⁹, al marge de les especialitats pròpies que aquesta privació de llibertat comporta, convé cridar l'atenció sobre que qui practiqui la detenció disposa d'un termini de vint-i-quatre hores per a posar al menor detingut en llibertat o a la disposició del fiscal (no del jutge). En aquest últim cas, serà el fiscal qui decideixi sobre si és procedent deixar-lo en llibertat o si, per contra, és procedent posar al menor a la disposició del jutge de menors, perquè aquest adopti alguna de les mesures cautelars que es refereixen els articles 28 i 29 LORRPM.

Secret de l'expedient

L'expedient podrà ser declarat totalment o parcialment secret en els termes i amb l'abast establert en l'article 24 de la LORRPM.

⁽⁸⁵⁾Article 25 LORRPM.

⁽⁸⁶⁾Article 26 LORRPM.

⁽⁸⁷⁾Article 23.3 i 26.3 LORRPM.

⁽⁸⁸⁾Article 19 LORRPM.

⁽⁸⁹⁾Pel que fa a la detenció, vegeu l'article 17 de la LORRPM.

Les **mesures cautelars** a les quals hem fet esment són:

- a) Internament en un centre.
- b) Llibertat vigilada.
- c) Prohibició d'aproximar-se o comunicar-se amb la víctima o amb els seus familiars o altres persones que determini el jutge.
- d) Convivència amb una altra persona, família o grup educatiu.
- e) Les mesures que es considerin convenients en els casos d'exempció de la responsabilitat.

Per a l'adopció de la mesura cautelar d'internament caldrà atendre's a la gravetat dels fets, i valorar també les circumstàncies personals i socials del menor, l'existència d'un perill cert de fuga, i, especialment, que el menor hagi comès o no anteriorment altres fets greus de la mateixa naturalesa. Com en el procediment ordinari per delictes greus i en el procediment abreujat, l'adopció de la mesura cautelar requereix de la celebració prèvia d'una compareixença que es farà de la manera prevista en el citat article 28 LORRPM.

Conclou la instrucció, el fiscal ordenarà la **conclusió de l'expedient**, i se li notificarà al lletrat del menor. El fiscal remetrà al jutge de menors l'expedient amb un escrit d'al·legacions, que podrà:

- a) Sol·licitar el sobreseïment de les actuacions si, al seu judici, concorre algun dels motius previstos en la LECrim.
- b) Sol·licitar la imposició d'alguna de les mesures previstes legalment. En aquest últim cas, l'escrit d'al·legacions del fiscal –a més dels extrems esmentats en l'article 30. 1 LORRPM– proposarà la prova que intenti de valer-se en defensa de la seva pretensió.

2) Audiència

Rebut l'escrit d'al·legacions del fiscal amb l'expedient, el jutge de menors (o el jutge central de menors) procedirà a obrir el tràmit d'audiència, i donarà trasllat simultàniament als qui exercitin l'acció penal i la civil que en un termini comú de cinc dies hàbils formulin els seus respectius escrits d'al·legacions i proposin les proves que considerin pertinents.

Si no és que el menor i el seu lletrat es mostren conformes amb l'escrit d'al·legacions de l'acusació i la mesura que ha sol·licitat aquesta⁹⁰, el jutge de menors adoptarà alguna de les resolucions que es refereix l'article 33 LORRPM.

⁽⁹⁰⁾Article 32 LORRPM.

Si el jutge de menors considera procedent la celebració de l'audiència, en la mateixa interlocutòria resoldrà allò que sigui procedent sobre l'admissió de les proves proposades i assenyalatà dia i hora que ha de començar aquella. En aquesta audiència el menor podrà manifestar la seva conformitat amb els fets que se li imputen amb les mesures instades pel fiscal i amb la responsabilitat

⁽⁹¹⁾Article 36 LORRPM.

civil, fet que hi posarà i determinarà el dictat d'una sentència de conformitat⁹¹. En cas que el menor no manifesti la seva conformitat en els termes que hem dit abans, l'audiència se celebrarà en els termes previstos en l'article 37 LORRPM.

Quan el menor o la persona o persones contra qui es dirigeixi l'acció civil no estiguin conformes amb la responsabilitat civil sol·licitada, se substanciarà el tràmit de l'audiència només pel que fa a aquest últim aspecte, i es practicarà la prova proposada a fi de determinar l'abast d'aquella⁹².

(92) Article 36.4 LORRPM.

3) Sentència i impugnació

En el termini de cinc dies a contar des d'aquell que va acabar l'audiència, el jutge de menors dictarà sentència, que resoldrà motivadament sobre la mesura o mesures proposades. En la mateixa sentència es resoldrà sobre la responsabilitat civil derivada del delictes o delictes lleus, amb el contingut indicat en l'article 115 del Codi penal⁹³. Si es donen els requisits i condicions de l'article 40 de la LORRPM, el jutge podrà acordar –d'ofici o a instància del fiscal o del lletrat del menor– en la mateixa sentència o per interlocutòria motivada, quan aquella sigui ferma, la suspensió de l'execució del contingut a la sentència. En cap cas la suspensió podrà fer-se sobre el pronunciament de la responsabilitat civil derivada del delictes o delictes lleus.

(93) Article 39.1.II LORRPM.

Enfront de la sentència dictada pel jutge de menors (o jutge central de menors) hi pot haver recurs d'apel·lació davant l'Audiència Provincial⁹⁴ (o davant l'Audiència Nacional).

(94) Article 41.1 LORRPM.

Les sentències dictades per les audiències provincials en segona instància es poden recórrer en cassació per a unificar la doctrina davant la Sala Segona del TS, quan s'hagués imposat alguna de les mesures a les quals es refereix l'article 10 de la LORRPM⁹⁵.

(95) Article 42 LORRPM.

4) Execució

El control respecte a l'execució material de les mesures imposades a menors d'edat penal correspon al jutge de menors que va dictar la sentència corresponent. A l'efecte de facilitar aquesta funció supervisora o fiscalitzadora de l'execució, l'article 44 LORRPM reconeix al jutge un conjunt de facultats.

D'altra banda, l'execució de les mesures adoptades pels jutges de menors en les seves sentències és una funció que s'ha encomanat a les comunitats autònomes i a les ciutats de Ceuta i de Melilla⁹⁶.

(96) Article 45 LORRPM.

Tot el què és relatiu a l'execució de les mesures imposades als menors d'edat penal, tant si són privatives de llibertat com si no ho són, es regula en els articles 43 a 60 LORRPM.

5. Procediments especials (V)

5.1. Procediment penal contra diputat o senador en Corts

Els diputats i senadors gaudeixen del privilegi de la immunitat, establert en l'article 71.2 CE.

En essència, són dues les garanties previstes en el nostre ordenament jurídic en garantia de la immunitat parlamentària:

- 1) La necessitat d'obtenir autorització de la Càmera respectiva per a procedir penalment contra el parlamentari.
- 2) L'atribució de competència al Tribunal Suprem per a conèixer d'aquestes causes.

5.2. Procediment contra jutges, magistrats i fiscals

Els articles 405 a 410 LOPJ contenen una sèrie de normes relatives al procediment per a exigir responsabilitat penal als jutges i magistrats (aplicables també als fiscals en virtut de l'article 60 EOMF) pels delictes comesos en l'exercici dels seus càrrecs.

L'article 383.I.1r. LOPJ disposa la **suspensió del jutge o magistrat** quan s'hagi declarat tenir lloc a procedir contra ells per delictes comesos en l'exercici dels seus càrrecs.

5.3. Procediment per delictes d'injúries i calúmnies contra particulars

Està regulat en els articles 804 a 815 LECrim i conté una sèrie d'especialitats en la tramitació del procediment ordinari per delictes greus, que afecten, sobretot, la instrucció.

Malgrat la remissió que fa la Llei al procediment per delictes greus, tant la Sala Segona del Tribunal Suprem com la Fiscalia General de l'Estat⁹⁷ consideren que s'ha de **seguir la tramitació del procediment abreujat**, ja que és la que correspon a les penes que el Codi penal preveu per a aquells delictes.

⁽⁹⁷⁾Consulta 2/1994.

Queden fora de l'àmbit d'aquest procediment les injúries i calúmnies proferides per escrit i amb publicitat, respecte a les quals s'haurà de seguir el procediment ordinari corresponent.

Es tracta de delictes que reben el qualificatiu de privats, circumstància que justifica la vigència del **principi dispositiu**, reflectida en diferents aspectes:

a) El procediment només es pot iniciar a instància de part mitjançant **querella**, excepte quan l'ofensa es dirigeixi contra funcionari públic, autoritat o agent de la mateixa sobre fets concernents a l'exercici dels seus càrrecs, cas en què s'ha de procedir d'ofici.

b) El **perdó de l'ofès** extingeix la responsabilitat penal i provoca la fi del procés⁹⁸.

⁽⁹⁸⁾Article 215.3 CP.

c) Abans d'iniciar el procediment es necessita celebrar un **acte de conciliació** dirigit a propiciar un arranament pacífic que eviti el procés⁹⁹.

⁽⁹⁹⁾Article 804 LECrim.

d) El **ministeri fiscal no intervé** en aquest procediment.

e) L'òrgan judicial **no pot fer ús de la facultat prevista en l'article 733 LECrim**.

f) L'article 814 LECrim permet de celebrar el **judici en rebel·lia** quan consti haver estat citat en forma.

Estan **activament legitimats** per a promoure aquest procediment l'ofès pel delicte i el seu representant legal¹⁰⁰, encara que la jurisprudència també ha admès la legitimació de les persones jurídiques.

⁽¹⁰⁰⁾Article 215.1 CP.

Si les injúries o calúmnies es van proferir **verbalment**, el jutge convoca a judici verbal el querellant, el querellat i els testimonis que puguin donar raó dels fets. Realment no es tracta d'un judici sinó d'una vista per a la tramitació de la qual se segueix aquesta via procedimental i en la qual es condensa la fase instructora del procediment. Quan s'ha conclòs aquesta vista, el jutge ha de decidir si dicta o no ordre de processament, i, en conseqüència, si procedeix obrir el judici oral o si és procedent, per contra, el sobreseïment de la causa.

5.4. Procediment per delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o qualsevol altre mitjà mecànic de publicació

Els articles 816 a 823 bis LECrim contenen diferents **especialitats instructories** per als procediments que se segueixin per aquest tipus de delictes.

Com en el cas de les calúmnies i injúries sense publicitat, el procediment bàsic que s'ha de seguir, sobre el qual incideixen aquelles especialitats, és el **procediment abreujat**¹⁰¹.

⁽¹⁰¹⁾Consulta a la Fiscalia General de l'Estat 2/1994.

La llei especifica mesures dirigides a la immediata cessació de l'activitat i també a l'esbrinament del responsable del delictes:

a) Els jutges quan iniciïn el procediment podran acordar el segrest de la publicació o la prohibició de difondre o projectar el mitjà amb el qual es va produir l'activitat delictiva.

b) Si l'escrit o estampa s'hagués publicat en un diari, es prendria declaració al director o redactors i al cap o regent de l'establiment tipogràfic¹⁰².

⁽¹⁰²⁾Article 817 LECrim.

c) Si el delictes s'hagués comès mitjançant la publicació d'un escrit o estampa solts, es prendria declaració al cap i dependents de l'establiment on es va portar a terme la impressió o estampació¹⁰³.

⁽¹⁰³⁾Article 818 LECrim.

d) La reclamació de l'original a la persona que el tingui en el seu poder.

5.5. El procediment d'*habeas corpus*

El procediment està regulat en la LO 6/1984, de 24 de maig (des d'ara LOHC), que dona desenvolupament legislatiu al que hi ha disposat en l'article 17.2 CE. Mitjançant aquest procediment es tracta de resoldre sobre la procedència o no de la posada en llibertat d'una persona detinguda per persona o autoritat no judicial. Té, doncs, per objecte comprovar la regularitat o legitimitat de la detenció. A aquests efectes, la LOHC considera persones detingudes il·legalment¹⁰⁴ a:

⁽¹⁰⁴⁾Article 1 LOHC.

a) Aquelles que siguin detingudes per persona o autoritat no judicial sense concórrer els supòsits legals o sense respectar les formalitats i requisits exigits, a aquest respecte, per les lleis.

b) Les il·lícitament internades en qualsevol establiment o lloc.

c) Aquelles que ho estiguessin per termini superior a l'assenyalat en les lleis si, transcorregut aquest termini, no són posades en llibertat o no són posades a disposició del jutge més pròxim al lloc de la detenció.

5.5.1. Competència (article 2 LOHC)

Correspon al **jutge d'instrucció** del lloc en el qual hi hagi la persona privada de llibertat. I, si no consta aquest lloc, el del lloc on es va produir la detenció. En defecte de tots dos, serà el jutge competent el jutge d'instrucció del lloc on s'hagin tingut les últimes notícies sobre el parador del detingut.

Si es tracta d'una detenció per delictes comesos per persona integrada o relacionada amb **bandes armades o individus terroristes o rebels** la competència correspon als **judges centrals d'instrucció**.

En l'àmbit de la **jurisdicció militar** seran competents els **judges togats militars**.

5.5.2. Legitimació activa (article 3 LOHC)

Estan legitimats activament per a instar el procediment d'*habeas corpus*:

- a) El privat de llibertat; el seu cònjuge o persona unida per anàloga relació d'afectivitat; descendents, ascendents, germans i, respecte als menors i incapacitats, els seus representants legals.
- b) El ministeri fiscal.
- c) El Defensor del Poble.
- d) El jutge competent pot iniciar d'ofici el procediment.

5.5.3. Procediment

El procediment s'inicia mitjançant escrit o compareixença davant el jutge competent per a conèixer d'aquest procediment, sense que es requereixi representació tècnica ni assistència lletrada. Sigui quina sigui la forma en què es faci aquesta sol·licitud, en aquesta s'hauran d'expressar els extrems als quals es refereix l'article 4 LOHC.

La sol·licitud també es pot fer davant l'autoritat, agent de la mateixa o funcionari en què la seva custòdia estigui la persona privada de llibertat, que haurien de posar immediatament en coneixement del jutge la sol·licitud d'*habeas corpus*. Si no es fes, poden ser advertits pel jutge, sense perjudici d'incórrer en la responsabilitat penal o disciplinària que correspongui¹⁰⁵.

⁽¹⁰⁵⁾ Article 5 LOHC.

El jutge ha d'examinar la regularitat de la sol·licitud i, després de donar trasllat al fiscal, decidir si dicta interlocutòria incoant el procediment o denegant la sol·licitud. Tant en un cas com en l'altre, enfront de la decisió del jutge no hi podrà haver cap recurs¹⁰⁶.

⁽¹⁰⁶⁾ Article 6 LOHC.

Si el jutge decideix incoar el procediment, en la mateixa interlocutòria, ordenarà a l'autoritat en què hi hagi la custòdia del detingut que ho posi de manifest davant ell sense pretext o demora. No obstant això, el jutge també està facultat per a constituir-se en el lloc on el detingut estigui.

A continuació, **el jutge escoltarà el detingut i l'autoritat, agent o funcionari** que hagi practicat la detenció, als quals donarà a conèixer les declaracions del detingut. El jutge, admetrà, si les considera pertinents, i ordenarà practicar les proves que aquells aportin i es puguin practicar en el mateix acte.

En el termini de vint-i-quatre hores des que es va dictar l'acte d'incoació, el jutge ha de practicar totes aquelles actuacions i dictar **interlocutòria** en què s'adoptarà alguna de les **resolucions** previstes en l'article 8.2 LOHC.

5.6. Procediments en matèria de delictes comesos per persona integrada o relacionada amb bandes armades o individus terroristes o rebels

Les especialitats processals que afecten les causes que es persegueix aquesta classe de delictes són, de manera resumida, les que tenim a continuació:

a) **Competència.** La instrucció d'aquestes causes s'atribueix als jutjats centrals d'instrucció, i el seu enjudiciament als jutjats centrals penal o a la Sala Penal de l'Audiència Nacional (d'acord amb la gravetat de la pena).

b) Es pot prorrogar el termini ordinari de la **detenció** i decretar la **incomunicació** del detingut, en els termes previstos en l'article 520 bis LECrim.

c) En els casos de necessitat excepcional o urgent els agents de policia podran procedir, sense necessitat d'una autorització judicial prèvia, a l'**entrada i escorcoll** de llocs i domicilis, en els termes previstos en l'article 533 LECrim¹⁰⁷.

d) El ministre de l'interior o el secretari d'estat de seguretat pot decretar l'**observació de les comunicacions**, en els termes previstos en l'article 579.4 LECrim.

e) Una vegada l'ordre de processament és ferma i s'ha decretat la presó provisional es produeix la **suspensió automàtica de l'exercici de la funció o càrrec públic** que pogués estar ostentant el processat, suspensió que es perllongarà mentre duri l'estat de presó¹⁰⁸.

5.7. Especialitats processals en els estats d'excepció i setge

L'article 55.1 CE autoritza el legislador a suspendre certs drets fonamentals quan es declarin els estats d'excepció i setge.

Detenció irregular

Una vegada presentada la sol·licitud d'*Habeas corpus*, l'agent en la custòdia del qual hi ha el detingut està obligat a notificar al jutge. Si no ho fa, pot incórrer en una falta greu, ja que la persona detinguda queda privada de llibertat de manera no regular.

⁽¹⁰⁷⁾Vegeu també l'article 55.2 CE.

⁽¹⁰⁸⁾Article 384 bis LECrim.

La LO 4/1981, d'1 de juny, reguladora dels estats d'alarma, excepció i setge (LOREAES) preveu –segons si es tracta de l'estat d'excepció o setge– certes limitacions a aquests drets fonamentals. Les limitacions amb incidència processal penal es refereixen a:

a) La detenció i a la presó provisional¹⁰⁹.

⁽¹⁰⁹⁾Article 16 LOREAES.

b) La inaplicació de la remissió condicional de la pena¹¹⁰.

⁽¹¹⁰⁾Article 30 LOREAES.

c) L'entrada i escorcoll¹¹¹.

⁽¹¹¹⁾Article 17 LOREAES.

d) La intervenció de les comunicacions¹¹².

⁽¹¹²⁾Article 18 LOREAES.

e) La possible extensió de la jurisdicció militar a determinats delictes que, en circumstàncies normals, estan atribuïts a la jurisdicció ordinària¹¹³.

⁽¹¹³⁾Article 5 LOREAES.

5.8. Procediment de decomís autònom

Tradicionalment, el decomís del producte del delictes ha estat vinculat a l'existència d'una condemna prèvia (penal) pel delictes, conseqüència accessòria del delictes, i per tant requerint la prèvia imposició d'una condemna penal. Així es recull a l'article 127 CP.

La Directiva 2014/42/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 3 d'abril de 2014, sobre l'embargament i el decomís dels instruments i del producte del delictes en la Unió Europea, exigeix als estats membres articular vies per implementar les noves figures de decomís. D'entre aquestes, el decomís autònom és el que centrarà la nostra atenció, tal com s'ha integrat en els preceptes corresponents del recentment reformat Codi penal.

5.8.1. Pressupòsits

El *decomís sense condemna* (autònom) requereix que la situació patrimonial il·lícita quedi acreditada en un procés contradictori i es tracti d'algun dels tres supòsits següents:

a) que el subjecte hagi mort o pateixi malaltia crònica que impedeixi el seu enjudiciament i existeixi el risc que puguin prescriure els fets;

b) que es trobi en rebel·lia i això impedeixi que els fets puguin ser enjudiciats dins d'un termini raonable; i

c) que no se li imposi pena per estar exempt de responsabilitat criminal o per haver-se extingit aquesta.

Aquest decomís només es pot dirigir contra qui hagi estat formalment acusat o contra l'imputat en relació al qual hi hagi indicis racionals de criminalitat quan les situacions descrites en a), b) o c) haguessin impedit la continuació del procediment penal¹¹⁴; i que el fiscal es limiti en el seu escrit d'acusació a sol·licitar el decomís de béns reservant expressament per a aquest procediment la seva determinació

(114) Art. 127 ter CP.

5.8.2. Objecte de decomís autònom

El procediment per decomís autònom s'exercita a través d'una acció mitjançant la qual se sol·licita el decomís de béns, efectes o guanys, o un valor equivalent a aquests, quan no hagués estat exercitada amb anterioritat.

El decomís es pot estendre a béns de tercers si concorren al seu torn dos supòsits:

a) quan es tracti dels efectes i guanys del delictes, que els haguessin adquirit amb coneixement que procedeixen d'una activitat il·lícita o quan una persona diligent hauria tingut motius per sospitar del seu origen il·lícit; o

b) si són altres béns quan els hagués adquirit amb coneixement que d'aquesta manera es dificultava el seu decomís o quan una persona diligent hagués tingut motius per sospitar-ho.

5.8.3. Investigació, competència i exclusivitat en l'exercici de l'acció

El MF podrà dur a terme, per si mateix, a través de l'Oficina de Recuperació i Gestió d'Actius o per mitjà d'altres autoritats o de la policia, les *diligències d'investigació* necessàries per localitzar els béns o drets titularitat de la persona amb relació a la qual s'hagués acordat el decomís. Les autoritats estan obligades a col·laborar d'acord amb l'article 803 ter q, així com les entitats financeres, organismes, registres i persones físiques o jurídiques facilitaran la relació de béns o drets de l'executat en el marc de la seva normativa específica.

L'acció de decomís en aquest procediment serà exercitada exclusivament pel MF¹¹⁵, a qui a més correspon la investigació del MF, d'acord amb el que disposa l'article ter q) LECrim.

(115) Art. 803 ter h) LECrim.

5.8.4. Procediment

Via procedimental, citació, legitimació i personació

El procediment s'adequarà als tràmits del judici verbal en allò en què no resultin contradictoris amb el que s'assenyala a continuació

Se citaran a judici com a demandats aquells davant dels quals es dirigeixi l'acció per la seva relació amb els béns a decomissar. Si es tracta de l'encausat rebel, se citarà mitjançant notificació al tauler d'anuncis del tribunal.

Demanda, admissió i contestació

La demanda de decomís autònom es presenta per escrit expressant per separat:

- a) les persones contra les quals s'adreça la sol·licitud i els seus domicilis;
- b) el bé o béns el decomís dels quals es pretén;
- c) el fet punible i la seva relació amb el bé o béns;
- d) la qualificació penal del fet punible;
- e) la situació de la persona contra la qual s'adreça la sol·licitud respecte al bé;
- f) el fonament legal del decomís;
- g) la proposició de prova; i
- h) la sol·licitud de mesures cautelars, així com la justificació de la seva adopció¹¹⁶.

⁽¹¹⁶⁾Art. 803 ter l LECrim.

Admesa la demanda, l'òrgan competent adoptarà les següents resolucions:

- 1) Acordarà o no les mesures cautelars sol·licitades.
- 2) Notificarà la demanda de decomís a les parts passivament legitimades, a les quals atorgarà un termini de vint dies per personar-se en el procés i presentar escrit de contestació.

L'adopció, oposició, mediació, etc. de les mesures cautelars es regeix pel que es disposa a la LEC¹¹⁷.

⁽¹¹⁷⁾Art. 803 ter l LECrim.

La contestació a la demanda ha de contenir les al·legacions de la part demandada a tenor del contingut de la demanda. Si el demandat no contesta en el termini procedent o desisteix, s'ordenarà el decomís definitiu dels béns, efectes o guanys, o d'un valor equivalent als mateixos¹¹⁸.

⁽¹¹⁸⁾Art. 803 ter m) LECrim.

Resolució sobre prova, vista i sentència

Es resoldrà sobre la proposta de prova mitjançant interlocutòria, en la qual s'assenyalarà data, hora i vista d'acord a les regles generals. Aquesta resolució no ser objecte de recurs, tot i que la sol·licitud de prova pot reiterar-se en judici¹¹⁹.

(119) Art. 803 ter n) LECrim.

El jutge resoldrà, mitjançant sentència en el termini de vint dies des de la finalització del procés, amb algun dels següents pronunciaments:

- 1) Estimar la demanda de decomís i acordar el decomís definitiu dels béns.
- 2) Estimar parcialment la demanda de decomís i acordar el decomís definitiu per la quantitat que correspongui. En aquest cas, es deixaran sense efecte les mesures cautelars que hagin estat acordades pel que fa a la resta de béns.
- 3) Desestimar la demanda de decomís i declarar que no és procedent per concórrer algun dels motius d'oposició. En aquest cas, s'han de deixar sense efecte totes les mesures cautelars acordades.

La sentència identificarà els perjudicats i fixarà les indemnitzacions procedents. El pronunciament en costes es regirà per les normes generals previstes a la llei¹²⁰.

(120) Art. 803 ter o) LECrim.

La sentència desplegarà els efectes materials de la cosa jutjada en relació amb les persones contra les quals s'hagi dirigit l'acció i la causa de demanar plantejada¹²¹.

(121) Art. 803 ter p) 1 LECrim.

Recursos i revisió de la sentència ferma

Contra la resolució es pot interposar recurs d'apel·lació¹²².

(122) Art. 803 ter r) LECrim.

Es pot interposar revisió en els supòsits previstos per les normes reguladores de la sentència ferma¹²³.

(123) Art. 803 ter r) i 954 LECrim.

Intervenció de tercers en el decomís autònom: especialitats

El jutge o tribunal acordarà, d'ofici o a instància de part, la intervenció en el procés penal dels que puguin resultar afectats pel decomís quan constin fets com ara:

- a) que el bé el decomís se sol·licita pertany a un tercer diferent de l'investigat o encausat; o
- b) que hi hagi tercers titulars de drets sobre el bé el decomís del qual se sol·licita que podrien veure's afectats¹²⁴.

(124) Art. 803 ter a) LECrim.

Si l'afectat pel decomís no s'oposa al decomís, no s'acordarà la seva incorporació al procediment o es posarà fi a l'acordada¹²⁵.

(125) Art. 803 ter a) 4 LECrim.

Contra la resolució que declara improcedent la intervenció del tercer tindrà lloc apel·lació¹²⁶.

(126) Art. 803 ter a) 3 LECrim.

Especialitats de la intervenció i citació a judici del tercer afectat

La intervenció del tercer està limitada als aspectes que afectin directament els seus béns, drets o situació jurídica, i no es podrà estendre a les qüestions relacionades amb la responsabilitat penal del encausat¹²⁷.

(127) Art. 803 ter b) LECrim.

Presentació de nova sol·licitud de decomís i acumulació de sol·licitud de decomís contra l'encausat rebel o persona amb la capacitat modificada en causa seguida contra un altre encausat

El MP pot sol·licitar que es dicti nova ordre de decomís quan:

a) es descobreixi l'existència de béns, efectes o guanys als quals s'hagi d'estendre el decomís però de l'existència o titularitat dels quals no s'hagués tingut coneixement, i

b) no s'hagi resolt anteriorment sobre la procedència del decomís dels mateixos¹²⁸.

(128) Art. 803 ter u) LECrim.

6. La Cort Penal Internacional

La Cort Penal Internacional es qualifica freqüentment com el gran assoliment del segle XX en la lluita contra la impunitat i la protecció dels drets fonamentals de la humanitat. Arribar fins a la seva consecució és el fruit d'una llarga evolució històrica i de depuració jurídica de determinats conceptes, com el de "responsabilitat individual" enfront de responsabilitat estatal; el de tribunal permanent enfront del de tribunals *ad hoc*, o la responsabilitat dels estats en la persecució enfront de "justícia universal", entre altres. Espanya va ratificar la seva adhesió a la CPI mitjançant la LO 6/2000, de 4 d'octubre.

6.1. Antecedents i necessitat d'una justícia internacional

Com a lliçó que es pot extreure a l'hora d'implementar una veritable justícia internacional, podem assenyalar:

- La necessitat de resposta enfront dels crims comesos al segle XX, que constitueixen una amenaça per a la seguretat de la humanitat.
- L'exigència que els estats s'abstinguin d'intervenir en els assumptes interns d'altres estats i de recórrer a l'amenaça o per força.
- L'existència de deures judicials dels estats enfront dels crims internacionals i el desterrament necessari de la impunitat.
- Requerir un tribunal únic per a totes les persones i territoris.
- L'exigència d'anar més enllà de l'anomenat *principi de justícia universal*, que ha conduït a efectes tan discutibles com la intervenció d'òrgans judicials d'un país en un altre.

El conjunt de les necessitats assenyalades –exemplificades entre altres possibles en el cas exposat– situa la CPI com un tribunal amb les característiques següents:

- Els magistrats són triats de comú acord pels estats o els seus representants, sense vinculació a organitzacions de les quals es puguin sospitar influències polítiques indesitjables.
- Els membres del TPI han de tenir garantida la independència, la imparcialitat i la responsabilitat, i gaudir de la més alta consideració moral i professional.

- El TPI ha d'actuar com a garant d'un autèntic "tancament" enfront de la impunitat de determinats delictes (subsidiarietat; complementarietat), alhora que aboca a una jurisdicció única la lluita individualitzada, i de vegades qüestionada, d'estats o magistrats concrets davant aquests fets delictius.

6.2. L'Estatut de Roma i la Cort Penal Internacional

El 17 de juny de 1998, es va signar a Roma una convenció que conté l'Estatut creador de la CPI. Aquesta norma avui s'ha de completar amb els denominats *Elements del crim* i les *Regles de procediment i prova de la Cort Penal Internacional*, aprovats, si bé encara provisionalment, per la Comissió Preparatòria de la CPI en el si de l'ONU.

La CPI instaura un nou sistema de justícia universal les notes més rellevants de la qual són les següents:

- La judicialització, com a reacció mundial contra la delinqüència.
- La creació d'una jurisdicció permanent.
- La naturalesa independent de la Cort que es crea, sotmesa només a la legalitat.
- L'exercici de la competència, tant enfront de persones individuals com enfront dels estats o altres persones de dret públic o privat.
- La independència de la Cort, tot i que està vinculada a l'ONU.
- La reserva de competència per als delictes "més greus", els que recull expressament el catàleg del mateix Estatut, sense que se n'exclouï, però, altres de gravetat semblant que apareguin posteriorment.
- El seu caràcter complementari i subsidiari. El joc d'aquests principis de subsidiarietat i complementarietat comporta, tal com estableixen el Preàmbul de l'Estatut de Roma i l'article 17, que la CPI només actuarà –amb alguna excepció que després s'assenyalarà– quan l'estat competent no estigui disposat a enjudiciar la situació o no ho pugui fer. La complementarietat, a més, actua com a límit a l'exercici de la jurisdicció de la CPI i salvaguarda de la sobirania dels estats.

En aplicació dels principis esmentats, encara que l'Estat hagi dictat resolució, la CPI pot actuar, sense que operi la cosa jutjada, si amb aquesta resolució es va pretendre sostreure l'acusat de la seva responsabilitat.

Aquesta configuració es valora unànimement com un dels avenços més significatius de la justícia internacional. D'acord amb això, no s'exclouen, es rebutgen o s'absorbeixen les obligacions i facultats de l'estat nacional originàriament competent; d'una banda i, simultàniament, es preserva la impunitat dels delictes de lesa humanitat davant la seva falta de persecució.

L'Estatut de la CPI és un text heterogeni que conté tres grans apartats:

- Una part orgànica, en què figuren els òrgans i l'organització del tribunal.
- Les normes de dret penal sobre la responsabilitat genèrica i especial, de tipificació (Codi penal específic).
- El règim processal de la Cort: investigació, vista, resolució i règim d'impugnació, i les normes relatives a l'execució de la pena.

6.3. L'accés a la CPI

El sistema respon a criteris restrictius que exclouen un sistema de legitimació universal. Només poden posar en marxa la CPI¹²⁹:

⁽¹²⁹⁾Art. 13 b); 14 i 15 ER.

- Un estat part. Cada estat exerceix aquesta legitimació amb l'únic límit de tractar-se de fets comesos en el seu territori o pels seus propis nacionals, o en el territori i pels nacionals d'un altre estat part.
- El Consell de Seguretat de les Nacions Unides, com a representant de la comunitat internacional. Per aquest motiu la seva decisió d'enviar un assumpte a la Cort ha d'estar adoptada en el marc del capítol VII de la Carta de les Nacions Unides, sense que hi siguin aplicables les restriccions jurisdiccionals assenyalades per als estats.
- El fiscal¹³⁰, que pot actuar d'ofici, després d'una investigació que se sotmet a posterior ratificació, com es veurà. Aquesta investigació s'haurà pogut iniciar a partir de la informació recaptada per un estat, una ONG o altres fonts.

⁽¹³⁰⁾Article 15.2 ER.

Les víctimes només poden acudir al fiscal o "presentar observacions" a la Sala de Qüestions Preliminars "de conformitat amb les regles de procediment i prova; si bé, s'ha de precisar immediatament que al llarg de tot el procediment hi ha nombrosos preceptes amb vista a representar els seus interessos.

Referència legal

Article 15.3 *in fine* ER.

6.4. Composició de la CPI (part IV, art. 34 a 49 ER)

La CPI ha d'estar composta per 18 magistrats triats a proposta dels estats membres, en votació secreta de l'Assemblea dels mateixos estats membres.

Per a l'elecció s'han de tenir en compte tant els aspectes personals i professionals dels magistrats, com l'adequada representació de gènere, especialitats i àrees geogràfiques.

Les característiques¹³¹ d'aquests magistrats es corresponen a les exigides habitualment per als òrgans internacionals, és a dir, ser persones d'alta consideració moral, imparcialitat i integritat que reuneixin les condicions requerides per a l'exercici de les més altes funcions judicials en els seus respectius països.

(131) Article 36.3 ER.

Es prioritza el caràcter professional/jutjador, i la representativitat en consideració als diversos sistemes jurídics existents, una distribució geogràfica equitativa, la participació equilibrada d'homes i dones, i la presència d'especialistes en qüestions penals i internacionals, entre altres la violència contra dones i nens.

6.5. Òrgans de la CPI

La CPI està composta pels òrgans següents:

- Presidència: un president i dos vicepresidents
- Secció de Qüestions Preliminars: sis o més magistrats, predominantment experts en dret penal
- Secció de Primera Instància: sis o més magistrats, predominantment experts en dret penal
- Secció d'Apel·lacions
- Fiscalia
- Secretaria

Les seccions actuen en sales.

La Fiscalia¹³² actua amb independència, com a òrgan separat de la Cort. Hi ha un fiscal en cap i diversos adjunts de diverses nacionalitats.

(132) Article 42.2 ER.

L'elecció del fiscal ha de recaure en persones de característiques similars a les que reuneixen els jutges. Així mateix, els tria l'Assemblea d'estats membres.

Abans d'entrar en algun aspecte concret del procediment, ens ha semblat interessant ressaltar els principis de dret penal i processal penal que regeixen l'actuació de la CPI.

6.6. Principis i regles d'actuació de dret penal i processal penal

1) *Nullum crimen sine lege* (art. 22 i 23 ER)

Aquest principi té dues manifestacions. L'article 22, d'acord amb el qual, ningú no és penalment responsable de conformitat amb aquest Estatut, tret que la conducta de què es tracti constitueixi, en el moment en què té lloc, un crim de la competència de la Cort.

I en l'article 23, que assenyala: "Qui sigui declarat culpable per la Cort únicament pot ser penat de conformitat amb aquest Estatut". És a dir, només la Convenció pot fixar les conductes delictives a aquests efectes, i les fixa en l'article 5: genocidi, crims de lesa humanitat, crims de guerra i crim d'agressió.

El mateix ER dedica sengles preceptes a especificar aquests crims: genocidi (art. 6), crims de lesa humanitat (art. 7) i crims de guerra (art. 8).

Aquesta relació s'ha de completar amb un segon element normatiu, ja esmentat, els "Elements del crim" que, d'acord amb el seu article 9, han d'ajudar a la Cort en la interpretació i aplicació dels crims que recull l'ER.

Nota

La introducció general als elements preveu la configuració següent:

- Comportament (típic), resultats i circumstàncies típiques.
- Si és necessari, pressupòsits subjectius especials de la responsabilitat (*mental element*)
- Elements o circumstàncies contextuals (*contextual circumstances*).

2) Irretroactivitat *ratione personae* (art. 24 ER)

No hi ha responsabilitat penal per conductes anteriors a la data d'entrada en vigor de l'Estatut.

Fins i tot, si un Estat se sotmet només per a un cas concret, sense que constitueixi part en la Convenció, la submissió limita les persones afectades a aquest període.

3) Cosa jutjada (*Ne bis in idem*) (art. 20 ER)

Es consagra l'efecte exclouent, sense límits respecte del que la mateixa Cort ha jutjat (art. 20.1 i 2 ER).

En canvi, respecte del que ha jutjat un altre tribunal, també regeix l'efecte exclouent, amb una important excepció: que el procés no ha representat un frau o s'ha celebrat sense respectar les garanties elementals d'independència, imparcialitat, etc. En aquesta hipòtesi cal jutjar de nou el mateix subjecte pel mateix fet sense vulnerar el principi repetit.

4) **Responsabilitat penal individual** (art. 25 ER)

5) **Exclusió dels menors de 18 anys** (art. 26 ER)

6) **Exclusió de la immunitat pel que fa al càrrec** (art. 27 ER)

L'article 28 especifica la responsabilitat de caps i altres superiors respecte dels crims comesos sota el seu mandat.

7) **Consagració de la imprescriptibilitat** (art. 29 ER)

8) **Exigència de la comissió a títol dolós** o, en altres termes, exclusió de la comissió d'aquests crims a títol de culpa (art. 30 ER).

6.7. Procediment davant la CPI

D'acord amb un esquema que pretén harmonitzar els diferents sistemes processals/penals implicats, el procediment es divideix formalment en dues fases: d'investigació i d'enjudiciament; si bé creiem útil diferenciar una tercera fase (de judici sobre l'acusació) entre les dues esmentades.

6.7.1. Fase d'investigació

L'inici d'aquesta fase s'atribueix al fiscal, ja sigui d'ofici, ja a instància d'un estat membre o del Consell de Seguretat de l'ONU. L'ONG no té reconeguda una iniciativa a aquest efecte; no obstant això, pot ser objecte de consultes per part del fiscal, per a comprovar la veracitat de la denúncia (art. 15.2 ER).

Després de les indagacions que consideri pertinents, i en les quals són decisives la cooperació internacional i l'assistència judicial que preveu l'ER, el fiscal pot resoldre (part IX, art. 86 i següents) en el sentit següent:

- No obrir la investigació perquè:
 - No hi ha elements suficients per a creure que s'ha comès un crim competència de la Cort, o que la causa serà inadmesa.
 - Tot i haver motius suficients per a obrir la investigació "hi ha raons per a creure que, tot i tenint en compte la gravetat del crim i els interessos de les víctimes, una investigació no redundaria en interès de la justícia". En aquest cas ha de comunicar aquesta decisió a l'estat que

Nota

Idèntiques facultats revisores té la Sala de Qüestions Preliminars quan el fiscal decideix no investigar pels dos primers motius.

va presentar la sol·licitud i a la Sala de Qüestions Preliminars, que ha de revisar la seva decisió.

- **Obrir la investigació**

En aquesta hipòtesi, ha de remetre a la Sala de Qüestions Preliminars una petició d'autorització a aquest efecte (art. 15,3). Serà aquesta Sala la que decideixi sobre aquesta qüestió, mitjançant una resolució que no és susceptible de recurs (art. 15.5).

Nota

La investigació es condiona al dit "principi de subsidiarietat". El fiscal n'ha de donar trasllat a l'estat en què ha tingut lloc la investigació, perquè assumeixi la seva competència, i sol·licitar la inhibició de la Cort. Aquesta inhibició està subjecta a recurs, de l'Estat o del mateix fiscal (art. 18.4; 19.6 i 81.1.a.).

En el desenvolupament de la investigació –sobre la qual cosa no ens podem aturar més ara– es regula l'activitat del fiscal (art. 54), i el relatiu als drets dels subjectes sotmesos a aquesta activitat (art. 55).

Cal destacar, quant a l'actuació del fiscal, que necessita la col·laboració de la Sala de Qüestions Preliminars a l'hora de dur a terme determinades activitats, sobretot si aquestes han de tenir lloc en el territori d'estats membres (art. 56.1.b; 56.2.a a f; 57; 58 i 59 ER).

Fins i tot es preveu la possibilitat que la Sala de Qüestions Preliminars completi l'activitat investigadora del fiscal, si la considera insuficient (art. 56.3.a). Aquesta actuació d'ofici pot ser recorreguda pel mateix fiscal (art. 56.3.b).

Quant als drets de les persones, hi destaca la configuració "de mínims" del dret d'assistència lletrada, ja que no es concedeix sempre sinó "quan és necessari en interès de la justícia" (art. 55.1.c; així com, la també limitació, quant a la possibilitat de renunciar a la presència del lletrat en l'interrogatori (art. 55.1.d).

D'altra banda, no es preveu la intervenció del subjecte investigat en la investigació, ni per tant la possibilitat de sol·licitar cap diligència del seu interès. Aquest fet redunda en una limitació indubtable del dret de defensa a l'hora de la compareixença inicial davant la Sala de Qüestions Preliminars, com veurem immediatament.

6.7.2. Audiència davant la Sala de Qüestions Preliminars: judici d'acusació

Sota la rúbrica de "Primeres diligències en la Cort", l'ER estableix la necessitat de celebrar una primera audiència davant la Sala una vegada l'imputat hagi estat lliurat a la Cort o hagi comparegut voluntàriament o en virtut d'una ordre de compareixença.

Aquesta audiència està importada directament de la vista preliminar (*preliminar hearing*) nord-americana en què es realitza una valoració sobre la licitud de les actuacions anteriors i les possibilitats d'èxit en el futur judici d'acord amb la prova obtinguda fins llavors.

Objectius d'aquesta compareixença són: informar el detingut dels seus drets i decidir sobre la seva situació personal (art. 60 ER), i confirmar els càrrecs; és a dir, resoldre sobre el judici d'acusació (art. 61 ER).

L'audiència acaba amb una de les decisions següents:

- Confirmar els càrrecs i assignar a l'acusat una sala de primera instància.
- No confirmar els càrrecs respecte dels quals es determini que les proves no són suficients.
- Aixecar l'audiència i indicar al fiscal que presenti noves proves, dugui a terme noves investigacions o modifiqui un càrrec "pel fet que les proves presentades semblen indicar la comissió d'un crim diferent del que és competència de la Cort" (art. 61.7.c.ii).

6.7.3. Fase d'enjudiciament

Es regula en els articles 62 a 73 ER i, amb una mica més de detall, en les regles 131 a 144 (procediment en el judici), 63 a 84 (prova) i 85 a 95 (víctimes i testimonis).

En aquesta regulació destaquen els aspectes següents:

- **Reconeixement de culpabilitat.** Només iniciar-se la fase d'enjudiciament pot ser que l'acusat "reconegui la seva culpabilitat" (art. 64.8.a ER). En aquest supòsit la Sala de Primera Instància ha de comprovar (art. 65 ER) la consciència i voluntarietat de la declaració, i que la declaració de culpabilitat està corroborada pels fets d'acord amb els càrrecs i les proves presentats pel fiscal. En aquest cas, pot condemnar l'acusat per aquest crim (art. 65.2 ER), tret que consideri "en interès de la justícia i, en particular, en interès de les víctimes una presentació més completa de la causa"; en aquest cas, ha d'ordenar al fiscal que prossegueixi la causa i al fiscal que presenti proves addicionals.

- **Prova.** Com no podia ser d'una altra manera, a partir de la presumpció d'innocència, el tribunal haurà de ser convençut de la responsabilitat "més enllà d'un dubte raonable" (art. 66.3 ER).

També es recull que la condemna es pot fonamentar, únicament, en les proves practicades en el judici (art. 74.2 if ER.).

Es preveu la prova il·lícita, la prova anticipada, la declaració mitjançant vídeo o àudio i la protecció de víctimes i testimonis en la seva participació en les actuacions.

Així mateix, es regulen els termes en què la informació abocada en les actuacions pugui afectar la seguretat d'un estat (art. 72 ER) i la manera de procedir en aquest cas (art. 72.7 ER).

- **Decisió.** Aplicant-hi les fonts esmentades en l'article 21 ER, la decisió s'ha d'adoptar per majoria, si no ha estat possible la unanimitat. S'ha de pronunciar en audiència pública i, si és possible, en presència de l'acusat. Les penes s'han d'atenir al que disposen els articles 77 a 80 ER i les regles 145 i 148. Exclosa la pena de mort, hi pot haver la pena de reclusió fins a 30 anys o fins i tot a perpetuïtat. La CPI pot imposar, així mateix, multes i el decòmís del producte directe i indirecte del crim, que aniran a parar a un fons fiduciari en benefici de les víctimes i de les seves famílies. Seguint el model anglosaxó, la pena s'imposa en una nova audiència. Fins i tot a la manera de la *post trial motion*, és possible que, a instància del fiscal o de l'acusat, es convoqui una audiència per a practicar diligències de prova o escoltar conclusions addicionals relatives a la pena i a la reparació a les víctimes, tenint en compte els danys i perjudicis inferits.

Resum

En aquest mòdul s'han exposat els aspectes principals de diversos procediments, que en la seva majoria, tenen el caràcter de processos especials, tant si és en atenció a la matèria sobre la qual versen, com si és en atenció a les persones que s'hi han de sotmetre.

En primer lloc, s'han analitzat per separat els processos penals que estan abocats a convertir-se en els processos més freqüents en la pràctica (abreujat, judicis ràpids, delictes lleus i procediment per acceptació de decret), atès que van ser objecte d'una profunda reforma el 2003 i, sobretot, el 2015.

No tant per la seva importància quantitativa com sí per la rellevància constitucional que té, també s'ha explicat el procediment que s'ha de seguir davant el tribunal del jurat, que es configura com una expressió de la participació dels ciutadans davant l'administració de justícia.

Finalment, s'han exposat amb extensió diversa un seguit de procediments especials, d'entre els quals destaca, per la seva novetat i per les singularitats que presenta respecte a algunes institucions fonamentals dels processos regulats en la LECrim, el procés de menors.

Activitats

1. Desenvolpeu esquemàticament el procés de menors, d'acord amb el que estableix la Llei orgànica 5/2000, que el regula.
2. Cerqueu jurisprudència constitucional relativa a la possibilitat que l'advocat defensor de la persona que es considera il·legalment detinguda pugui instar el procés d'*habeas corpus*.
3. Valoreu els aspectes positius i els aspectes negatius de la institució del jurat.
4. Desenvolpeu de manera esquemàtica el «judici per delictes lleus», i indiqueu els preceptes legals que són d'aplicació i distingiu-ne les fases processals.

Exercicis d'autoavaluació

Qüestions breus

1. La competència del tribunal del jurat s'estén als incendis forestals?
2. En el procés de menors, és possible l'exercici de l'acusació popular?
3. A qui correspon la competència per a l'enjudiciament de jutges, magistrats o representants del ministeri fiscal?
4. En el procediment per a injúries i calúmnies contra particulars, quin paper té el perdó de l'ofès?

Desenvolupament d'un tema

1. El procediment per acceptació de decret.
2. Redacció d'un escrit de sol·licitud d'*habeas corpus*.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

Qüestions breus

1. Els incendis forestals han estat exclosos de les competències del jurat per la complexitat inherent a aquest tipus de delictes, que requereix una investigació tan àgil com sigui possible.
2. En el procés de menors l'exercici de l'acció popular està expressament prohibit, perquè s'entén que la ingerència de tercers en el procés podria ser perjudicial per a l'interès del menor.
3. A les sales civil i penal dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes o a la Sala Penal del Tribunal Suprem, segons la categoria i la destinació dels imputats.
4. Com que es tracta d'un procés inspirat principalment pel principi dispositiu, el perdó de l'ofès extingeix la responsabilitat penal i provoca que el procés s'acabi, tal com disposa l'article 215.3 LECrim.

Abreviatures

CE Constitució espanyola

CGPJ Consell general del poder judicial

CP Codi penal

CPI Cort Penal Internacional

EOMF Estatut orgànic del ministeri fiscal

LECrim Llei d'enjudiciament criminal

LOHC Llei orgànica reguladora del procediment d'*habeas corpus*

LOPJ Llei orgànica del poder judicial

LOREAES Llei orgànica reguladora dels estats d'alarma, excepció i setge

LORRPM/LORPM Llei orgànica reguladora de la responsabilitat penal dels menors

LOTJ Llei orgànica del tribunal del jurat

Glossari

diligències preliminars *f pl* Denominació que rep la fase d'instrucció en el procediment abreujat.

diligències prèvies *f pl* Vegeu diligències preliminars

diligències urgents *f pl* Denominació que rep la fase instructora en els judicis ràpids.

expedient *m* Denominació que rep la fase d'instrucció en el procés de menors, encomanada al ministeri fiscal.

Bibliografia

Armenta Deu, T. (2016). *Lecciones de derecho procesal penal*. Madrid: Marcial Pons.

Dolz Lago, M.J. (2003, 16 de maig). «Menores y juicios rápidos». *La Ley*.

Fuentes Devesa, R. (2003, 3 de juny). «Las sentencias de conformidad dictadas por el juez de guardia». *La Ley*.

Magro Servet, V. (2003, 12 de març). «La coordinación policial-judicial en la aplicación y entrada en vigor de la Ley de juicios rápidos». *La Ley*.

Maronda Frutos, J.L.; Tena Franco, M.I. (1995). «El procedimiento de habeas corpus». *Revista General de Derecho* (núm. 606).

Muerza Esparza, J. (2014). «Aspectos procesales de los nuevos delitos leves». *Diario La Ley*.

